

MATTIN TREKU

ETXE XOKOTIK KANTARI

ETXE XOKOTIK KANTARI

AUSPOA LIBURUTEGIA
(151)

Auspoa Liburutegia
(EDITORIAL AUSPOA)

Plaza Santa María, 2 — Tolosa, Gipuzkoa
Teléfono (943) 67 12 82

MATTIN TREKU

ETXE XOKOTIK
KANTARI

AUSPOA LIBURUTEGIA

1981

Azala: Mattin, etxeko sukaldean, 1976 ur-
tean. *Foto:* A.Z.

© Auspoa Liburutegia (Tolosa - Gipuzkoa)
Inprimatzaille: Itxaropena, S. A. - Errikobarra kalea, 2 - Zarautz
ISBN 84-7158-093-4
Depósito Legal: S. S. 434/81
Octubre 1981

OHARRA

Liburu hau egiteko har-emanak, azken Ekainean erabili genituen Mattin zenak eta biek.

Hurrengo lana, harek emanak guk makinaz idatzi. Bainan egiteko hori bururatu orduko, Uztailaren 22-an, Mattinen hil berria...

Ehorzketara, liburua nerekin nuela joan nintzen. Santiago egunean, larunbatarekin, egin genion azken agurra Abetzeko plazan; eta handiki egunera, astelehenean, ereman nuen liburua inprimerira.

Oso gogotsu ikusten nuen Mattin gizagajoa, liburu hau osatu eta argitaratzeko. Kartsutasun hori zerk ematen ote zion? Seguru aski, bere munduko egunak bukatuxeak ikusten zituen; eta, berak eskaintza egiterakoan dionex, oroipengarri bat utzi nahi zion Euskal-Herriari.

Harek liburu hau ez ikusia, pena hartzen dugu noski. Bainan, denbora berean, haren azken nahi hori guk bete izana, poz haundia da guretzat.

Agur, Mattin, eta zu berriz ere bertsutan entzun arte.

A. Z.

ARKIBIDEA

Eskaintza	9
Hauzoko basarri zenari	15
«Pare gabeko sujet berri bat...»	21
Eskerrik asko deneri	27
Pariserat Ahetzetik	29
Milesker	33
Semeari	35
Ahetzetik Pithivierserat	39
Urrezko ezteiak	45
Lagunari agur	49
Azken agurra	53
Xalbador zenari	55
Senpereko bozak	59
Aitatzik alabatxiari komunione egunean.	63
Eztei urrezkoetan	67
Kantatzeko gostua	71
Kantuko lanetan	79
Urruñako <i>Airoski</i> taldearen hamargarren urte betetzea	85
Biziko egun ederrena	89
Urrezko ezteiak Mugerren	91

Etchegaray jaun kardinaleari	97
Patxi Txurrukari	103
Arbonako erretor berria sartzeko egunean.	109
«Kantuz hastera noa...»	113
Etienne Salaberry jaun kalonjeari	115
«Goazen, goazen, lagun onak...»	119
«Ate hegitik mendietarat...»	121
Urte berritan	123
Irisarri	127
Loidisaletxe eta Ernani-txikiari	131
Oiartzungo omenaldia 1981-eko ekainaren 14-ean	133
Ahotik ahorako zonbeit bertsu	137

ESKAINITZA

Nere lehenbiziko liburua eman nuela, ez naiz orroitzen zonbat denbora duen. Bainan hamar bat urte izanen dira. Berak jartzen du han nonbeit ere.

Geroztik, bat eta beste batzu etortzen ziren hunat bertsu eskean: hea nik eginen niozkaten. Eta hola egiten nituen.

Beste batzutan, omorean nintzenean eta gogeta batzu burura etorrita, neroni hasten nintzen bertsu jartzen.

Behin batez, hauzoko basarri zahar bat bada lurrerat ia eroria; gaztean han ibiltzen nintzen, nere aitona ta amona han bizituak ziren ta; pena ematen nintuen lurrerat joaki ikusteak eta hari jarri niozkan bertsuak.

Xalbador hil zenean ere, gogorat etorri eta zortzi-edo jarri nituen, berak ere egingo zituen neri eta.

Eta beste batzutan, nonbeit ere omenaldiren bat zenean, neroni ezin joan etxetik, eta zonbeit

bertsu idatzi eta biali egiten nituen, nere partez lagun batek han kantatzeko.

Orai ezin naiz gehiago bertsutan ibiltzen ahal. Anketarik-eta eri bainaiz.

Bainan burua oraindik ere sano daukat, eta omorea ere bai, eta tarteka, izkiriatuaz eta hola, bertsuak egiten ditut.

Gero, Aita Zabala ere aldizka etortzen zen gure etxera, edo lehenago bertsu saioetan elgar ikusten ginuen, eta hea banuen bertsurik jarri-rik galde egiten nintuen, harek denak biltzen baititu zoko guzietarik. Neronek orroitzen ez nintzenak ere, berak bazituen.

Esplikazione batzu ere eman ditut, bertsuen aintzinetik jartzeko eta hobeki konpreni arazteko gauzak nola pasatu ziren. Eta Aita Zabalak esplikazione hoik mañetofonean hartzen zituen.

Hola egin dut liburu hau, Euskal-Herri guziari oraindik bizi naizela erakusteko; eta omorea beti atxiki dutala; nahiz eri izan, ez naizela behin ere tristatu, nere eritasunarekin kezketan egonagatik ere; eta, ahal den artean, hol-hola jarraitu nai dutala.

Gostu haundiz eskaintzen diot liburu hau Euskal-Herri guziari.

Gipuzkoan, Bizkaian eta Naparroan, oso ongi hartu bainaute beti. Eta Lapurdin, Baxenabarran eta Xuberoan ere bai, gure eskualde hontan ez bagera ere hoinbeste ibili.

Edozein herritara joan eta alkateak, apezak eta denak adixkideak ditut. Denek ezagutzen

naute. Oraiko gazte-gazte hoiek ez; bainan beste guziek bai.

Baita neskazar eta hoiek ere, beti hoiekin atakan aritzen nintzen eta, jendeari parre puxka bat egin arazteko.

Neronek gustu haundia izaten nuen jendeari parre egin araztea, eta beti nere ahalegina egiten nuen hortarako.

Hori izan da nere bertsutarako dohaina plazetan. Bertsulari sakona baino, hobe nintzen hola: alegera eta omoretsua.

Lehen, bertsutan ibili eta hurrengo egunean etxean banintzen, omorea izaten nuen nik, eta komonera joanta ere bertsu kantari aritzen nintzen.

Orain ezin naiz ibil, gutti besterik, etxetik kanpoan, eta liburu huntako bertsuak ere etxean jarri ditut.

Horregatik, izena ere horixe eman diot liburuari: *Etxe xokotik kantari*.

Euskaltzalek eta bertszulek irakurtzea nahi nuke eta nere orroipengarri izatea, ni haiekin egun oroz orroitzen bainaiz.

Mattin Treku

HAUZOKO BASARRI ZENARI

Bertsu batzu behar nituela jarri buruari eman nion, bainan gaia ez nekien zertaz kausi.

Hauzoan bazegoen gure aitona-ta bizi izan ziren basarri bat, eroria. Kallardonia zuen izena. Ta hura ta hango haur denborako pasadi-
zoak gogoratuz jarri nituen bertsuak.

Ahetzeko beste kartieran zen basarri hori. Gure amaren aita zen hangoa. Ganix Inarga, izen-deiturak. Ta, hura hil zenean, gehiago ez zen han nehor bizi. Maizter baitzen, nausiak gasturik ez zuela egingo ta lurrerat erori.

Orai ardiak ta hola azpian egoiten dira. Paretak bakarrik ditu. Teilatua ere pixka bat batu. Bainan ez du asko falta lurrerat erortzeko ere orai.

Batzutan, han gaindi pasatzen naizenean, orroitzapena gogoratzen zait. Aitonaren ganat joaiten bainintzen. Hura kaminero zen berez, eta neguan-ta xexto egiten aritzen zen.

Ipui asko zekien eta gurekin ipui kontari aritzen zen; ta gu, berriz, hari entzuten.

Kantuan ere bazekien zernahi kantu zahar. Asko. Idazten eta irakurtzen etzekien, ta ahotik ahora buruz ikasiak. Gaur baino kantu gehiago ikasten zuen orduan jendeak. Ta nik ere asko ikasi niozkan.

Huna bertsuak:

1. Basarri zahar maitagarri bat,
oihan baten sahetsean,
egun guzietz ikusten nuen
etxetik ateratzean.
Orai lurrerat erori da ta
pena daukat bihotzean,
nigar iten dut hor pasatako
egun onez orroitzean.
2. Nik haur denboran basarri hortan
nituen josta lagunak,
beti gogorat etortzen zaizkit
hor pasatako egunak.
Ai zer andana biltzen ginenak
ahaide ta ezagunak!
Bertze mintzorik ez zen gurekin,
oro ginen eskualdunak.

3. Uda partean hor biltzen ginen
igande arratsaldetan,
pareta xahar arrailakatu
makur heieri pilotan.
Bero zelarik exeri eta
intxaur azpian kartetan,
ez zen halako telebixtarik
guretzat denbora hetan.

4. Neguan ere eginagatik
horma ikaragarriak,
goxotasuna ematen zuen
sukalde maitagarriak.
Bero-beroa jartzen gintuen
han zagon brasa gorriak,
atseginekin egoten ginen
alki batean jarriak.

5. Sukaldearen bazter batean
han zagon berriz labea,
hameka arto borobil eta
ogi zuriak errea.
Afaltzerako gehienetan
taloa eta esnea,
lo egiteko sano baitzagon
ume koxkorren barnea.

6. Oraino ere han berean da
suillar tokiko harria,
pegar batean hor egoten zen
iturriko ur garbia,
amona zarrak buru gainean
goizean goiz ekarria.
Huraxe baino hoberik ez zen
kendutzeko egarria.
7. Aitonak berriz iten zituen
otarre eta saskiak,
hari begira egoten ginen
hauzoko ume guziak.
Zer ixtorio pullitak hari
ditugunak ikasiak!
Gogoan daude ume denboran
ikasi ta ikusiak.
8. Sasoinekuak aritzen ziren
kabalekilan lanian:
behiak soro zelaian eta
ardiak berriz mendian.
Mando zahar bat ere bazuten
bertze guzien erdian,
ume koxkorak ibiltzen ginen
aldizka haren gainian.

9. Egun guzia lanean pasa,
afalduta arratsean
etxeko denak inguratuta
aitzen ziren otoitzean.
Arrosarioa egiten zuten
Urrian ta Maiatzean,
horiek oro finitu dira
basarria erortzean.
10. Hori ikusiz askok iten du
«Zer gertatzen da?» galdera.
Burraso zarrak hil ta joan ziren
munduaz beste aldera,
gazteak berriz lurraren iges
herrira edo kalera,
horra zertarik etorri zaikun
basarriaren galera.
11. Estalkirikan gabe jasaten
ditu bero eta hotzak,
horren itxura ikusi eta
nigar iten du bihotzak.
Abere basik baizik ez dauka
geiago bizi laguntzat,
orai horrara biltzen dirare
basagatu eta huntzak.

12. Basarri maite, zonbeit bisita
gaztean egin dautzut nik,
asko kantu're ikasi nuen
basarri hortan entzunik.
Ta orai berriz kasik iduri
ez dela hauzotasunik,
hauzo artean ere ez baita
lehengo goxotasunik.
13. Oraiko bizi berriak ere
badauka bere itzala,
bakotxa bere kontu ai gira
guhaur bagine bezala.
Erdi lasterka iduri eta
beti presan gabiltzala,
lagun urkoa geio maitatzen
Jainkoak lagun gaitzala.
14. Azken agur bat egiten dautzut,
basarri maitagarria,
jende guziek bakarrik utziz
gaur lurrean eroria.
Zu ikusteak hemen uzten nau
malkoz beterik begia,
hola segituz ez da luzaro
biziko Eskual-Herria (1).

(*Abendua*, 1973)

(1) Argitarapenak: *El Diario Vasco*, 1974-VII-21; *Herria*, 1974-VIII-22; *Zeruko Argia*, 1974-X-20. (*Auspoa*-ren oharra.)

«PARE GABEKO SUJET BERRI BAT...» (1)

(1) Mattinen bertsu zahar batzu, paper zahar batetik. Damurik, zonbeit bertsu falta dira. (*Auspoa*-ren oharra.)

1. Pare gabeko sujet berri bat
herri batean da agertu,
ixilik banindauken bainan
barniak ezin kabitu.
Parragarrizko kontuak dira
ongi erraten banitu,
gaur publikatzen hastera noa,
gustu duenak aditu.

2. Emazte gazte xarmegarri bat
kanpaina etxe batian,
haurño batekin, senarrik gabe,
joan den bortzpasei urtian.
Presonier du hemendik urrun
Alemani'ko partian,
gizon gazte bat mutil hartu du
hura etorri artian.

3. Itxura oneko presuna arras
da gure mutil gaztia,
etxekuentzat umila eta
lanian ongi ikasia.
Guziek behar munduan zerbait
pena eta desgrazia:
etxetik partituz geroztik da
nihork ezin ikusia.

4. Etxeko andria egun batean
zaio errenkuratua:
«Neure senarra, gizagaixua,
etzen zu bezalakua.
Bizio arras tristea baita
ezin erretiratua,
soldata ona izana gatik
beti diruz gabetua.»
5. Erreportxu hau aditziaz ez da
mutil hori koleratu,
bere buruari egina dio
behar duela sanjatu,
erretirantza hobia eginez
sos pixka bat soberatu,
zerbeite gisaz behar duela
etxeko andria enganatu.
6. Etxeko andria ohartu denian
huna zer dion errana:
«Ez al dakizu bertze batek ni
ezin nauela engana?
Badakit gero espos egunian
zer dutan nik hitzemana:
fidel egonen naizela beti
nere senarraren gana.»

7. Mutilak beti segitzen zuen
deusik ez balitz bezala,
esperantzakin etxeko andria
noizpeit eroriko zela.
Ez zuen uste emaztea hoin
bihotz flakokua zela,
azkenian aise enganatu du
Satanek Eba bezala.
8. Pentsatu gabe izan dezaken
gero zerbait ondorio,
etxeko andriak bere bihotza
mutilari eman dio.
Senar gaixoaren estimutan
promes ederrak adio,
zonbeit malurus munduan bada
gauza hoi dela medio.
9. Ez du oraino hainitz denbora
hauk Baionan izaturik,
etxeko andria eta mutila
ederkixko muntaturik.
Etxerat kontent etorri dira
potretian ateraturik,
beren ganberan emana dute
kuriroski kadraturik.

10. Haurrari ere erraiten dio:
«Ene maitetxo gaixua,
zure aitatxo etzen, ez, segur
hau bezin gizon prestua.
Besarkaturik eman behar diozu
ohera gabe musua,
bien artian egin dezogun
hobeki hunen gustua.»

11.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

12.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
ni zurekilan ezkonduko naiz
bertzia ez bazait etortzen.»

13. Senar gaizoa pentsamendutan
arratseraino goizetik,
bere andria eta haur hura
ezin kenduz bihotzetik,
kontsolatzeko berriak bakan
dituelakotz etxetik,
lehen segidan izaten zuen
ta orai hamabortzetik.

14.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ESKERRIK ASKO DENERI

Donostian, 1972-ko Urtarrilaren 16-an, nere omenaldi egunean, eskerrak ematearren kantatu nituen bertsuak:

1. Hau baino egun ederragorik neretzat ez da munduan, hoinbeste jende aurrean eta lagun onak inguruan. Esker onezko sentimenturik besterik ez det goguan, zuen artean iduritzen zait hemen naizela zeruan.

2. Egun guzietz ezta ikusten
holako edertasuna,
hau ikusita gogoratzen zait
gauza bat leno entzuna:
munduko gauzik onenak dira
dirua ta osasuna,
nik hoiek baino gorago daukat
lagunen maitetasuna.

3. Merezi baino fama geiago
egun eman naute neri,
gaur Donostian hartu binaute
presidente bat iduri.
Hemendik goiti gelditzen naiz ni
zorretan Donostiari,
beste bat arte, euskaldun onak,
eskerrik asko deneri.

PARISERAT AHETZETIK

Gure etxea baserri ttikia da, ta denentzako bizitzekorik etzela hemen. Koinata kartero bainuen, hari erran nion hea bilatuko zuen semearentzat zerbait. Ta harek egiten zuen, sakelako diru pixbat egiteko, sartu. Gero segidan hartu zuten ta han hasi zen, Bidarten. Gero erran zioten ofizio hori egin behar zuela, etsamina pasata. Pabera joan eta erreusitu zuen. Ta gero obligatua izan zen Pariserat joatea.

Ni, berriz, seme bakarra, etxeko gure zera, ta hura etxetik joan. Ez nekien zonbat denbora atxikiko zuten, ta ez norat etorriko zen ere. Ederki penatua izan nintzen.

Gaia eman nintuen behin horren gainean Aranaldek, ta nigarra espakatu zitzaitan. Ordu arte ez nintuen nehork sekulan ere nigarrez ikusi. Xalbadorrek orduan jarri zituén bertsuak, hori dela medio: *Mattin nigarrez ikusi dut.*

Holaxet bortz urte pasa ziren. Bainan gero suertea izan zuen, tokia Miarritzen izaiteko, etxe-

tik hamar kilometretan. Orai hor dabila. Bere biziko ofizioa hartua du. Trankila bai. Etxera erretiratzen da ta goizetan joaiten da harat.

Etxean ere aritzen da lanean goizetan ta atsetan. Joan baino lehenago, behiak deitzitzen ditu, ni ez bainaiz kapable. Ta jaietan ta hola ere bai, ez da beti gogotik aritzen baino.

Ta semea Parisen zelarik, bertsu hauk jarri niozkan:

1. Pertsu paratzen hastera noa
Pariserat Ahetzetik,
Nahigabeak itotzen bainau
arratseraino goizetik.
Hain maite dutan seme bakarra
harat joan zait etxetik,
aita ta ama hementxe gaude
penatuak bihotzetik.
2. Burrasoentzat gelditzen dituk
gure baserriko lanak,
orai ez gaitik laguntzen ahal
seme Pariserat joanak.
Hire eskasa sentitzen diat,
naski gehiago amak,
seme bat nahiz ongi sofrituz
mundurat eman hauenak.

3. Familarekin guk badiagu
pena frango pasatua:
bortz gaizki izan, bertze bat galdu,
bakarra konserbatua.
Gure etxea trixte zioek gaur
ezin alegeratua,
kontsolatzeko seme bat eta
orai hartaz gabetua.

4. Hi Pariserat partitu hintzen
ttipiegiz ontasuna,
diru hainitzik ez izan arren
baginian osasuna.
Aberatsentzat hobeago duk
Parisko edertasuna,
bainan hik ez duk hor bilatuko
etxeko goxotasuna.

5. Gure etxetik ageri dituk
itsasoa ta mendiak,
pentze guziak lorez jauntziak,
sositik kantuz xoriak.
Bazter nasaia, aire ona ta
eskual baserri xuriak,
Parisen ez den edertasunik
bazaukak Eskual-Herriak.

6. Gure herrian ikusten dugu
makiñatxo bat holako,
etxe ttipian ezin bizi ta
norapeit joan beharko.
Aita semeak aparte biziz
ixurtzen da zonbeit malko,
Lapurdi eta Baxenabarren
lantegirik ez delako.

7. Ofizioa segurtatzeko
joan haiz Parise hirira,
nik aita gisa gomendatzen haut
hor irriskuak baitira:
egun guziez otoitz egin zak
zeruetara begira,
joaiten bezain bihotza garbi
jiteko Eskual-Herrira.

8. Parisen hola pasako dituk
hik urte bat edo bia,
denbora hortan segurtatzeko
ofizio bat berria,
lurrean baino errexkiago
irabazteko ogia.
Jitcarekin ez zaik faltako
gure ongi etorria.

MILESKER

Hori emengo *kontseilu jeneral* da. Luberriaga apelidua, Azkaingo alkatea.

Kantonamendua erraten diogu hemen. Zortzi edo bederatzi herri badira kantonamendu bakoitzean, eta *kontseilu jeneral* bat izaten da, eta hura da hemengoa.

Luberriaga horrengana joan nintzen, ahal bazuen zerbeit egin semea lehen-bai-lehen Paristik ekarrarazteko.

Esplikazioneak eman niozkan nola zen eta zer zen.

Ahaleginak egingo zituela erran nintuen, eta egin ere bai.

Etzuen erreusitu, baino etzen haren falta. Saiatu egin zen behintzat. Borondatea izan zuen ahal zituen guziak egiteko.

Eta gero, nere esker ona emateko, karta hau egin nion ditzotan:

Milesker zure kartaz,
eta semearentzat
hartzen duzun artaz.
Nik ere desir dautzut
urte bat zoriontsua,
osasunean egon zaitezten
familia osua.
Badakit zure lana
ainitz dela neke,
beharrik duzu gogo,
indar ta bertute.
Gradutan diren askok
hoinbertze balute,
Eskual-Herrian zerbeit
eginen ginuke.
Estimu handiena
daukat nik zuretzta,
entseiatzen baitzira
bai semearentza.
Noizbeit konpli baladi
nik egin ametsa,
hori zer atsegina
litaken neretzta,
aita izan ez denak
ez dezake pentsa.

SEMEARI

1. Kantuz hastera noa
semiaren gainian,
etxetik kanpo baitzen
joan den aspaldian.
Loriatu naiz berriz
etorri denian,
nigar ongi eginik
partitu zenian.
2. Bortz urte luzietan
egonik Parisen,
ez zaiola laketu
ni ez naiz harritzen.
Hiri hortan bada're
jendia argitzen,
han baino gosturago
bizi da Ahetzen.

3. Senditu nian hire
etxetik joatea,
ustez betikotz joan zen
hain seme maitea.
Pixka bat sofritzea
ez duk, ez, kaltea,
gero estimatzen duk
ongi izatea.

4. Seme bakar batekin
gelditu baintzan,
hura iduki nahi
ait'amen gerizan.
Bizi modua gatik
bortz urte Parisan,
gauza hoi sentitzeko
aita behaik izan.

5. Hi joan eta laster
Añorga herrian:
bi bertsu kantatzeko
semiaren gainian.
Bihotzaren sumina
jasan ezinian,
kantatu behar eta
nigar egin nian.

6. Berriz etorririkan
burrasoen gana,
Ahetzen bizi eta
Biarritzen lana,
Eskual-Herri maitean,
hau da zoramena;
pozez xoratzen ziaudek
aita eta ama.

7. Nere esker beroak
gaur dituk merezi,
urrun egona gatik
ez gaituk ahantzi.
Eskuaraz irakurri,
eskuaraz idatzi,
seinale hik eskualdun
nai dukala bizi.

8. Bizi guziko lana
orai Miarritzen,
geroko ere ez haiz
hain gaizki gelditzen.
Etxia ta ontasuna
aldean Ahetzen,
hoik ere lagunduko
baihaute bizitzen.

9. Betitik izatu haiz
seme bat prestua,
burrasoentzat beti
errespetutsua.
Maite duk egitea
lagunen gostua,
nork ez dik maitatuko
hi bezalakua?
10. Errespetua behak
munduko bizian,
nahiz haurkoekin
ta nahiz etxian.
Gaur gerla gorria duk
ia mundua guzian,
behar den errespetu
horren eskasian (1).

(1) Bertsu hauk *Zeruko Argia*-n agertu ziren,
1978-eko maiatzaren 14-ean. (*Auspoa*-ren oharra.)

AHETZETIK PITHIVIERSERAT

Egun batez, duela urte batzu, letra hau hartu nuen etxean:

«Pithiviers, 1974-eko Otsailaren 2-an.

Mattin maitea:

*Ez hadiela izi; ez nauk deusen emaiterat bel-
du, bainan hiri zerbitzu handi baten galde egite-
rat. Larri larria esplikatuko haut ene kausua.
Heldu den Martxoaren bigan baitiat eskualdun
lagun multxo bat etortzekoak elgarrekin, Parisen
rugby partida baten ikusteko.*

*Badakik nolakoa naizen, bestan hasten nai-
zelarik —ez nauk kanbiatu— jan edan eta kan-
tu. Partidak oren bat eta erdi irauten dik, bai-
nan guk bi egun behar ditiagu. Joan den urtean
hala egin ginian segurik; aurten gauza bera egi-
teko desira diagu.*

*Erraiten haut nor diren oraiko ustez: Audet
Mizel, Audet Leon, Bonnet Leon, jaun notaria,*

hoteleko Josep, Kako Yanzi, Mattin Iratzoki, beharbada Josep Laduche. Zer nahi gisaz, zazpi edo zortzi senpentar.

Joan den urtean, bi egun xoragarriak pasatu gintian. Zer omorea! Zer kantuak! Bainan ni halako uzkur aire batekin bezala ninduan: badik hemezortzi urte hemen naizela eta hainitz kantu arrotzuak edo kasik ahantziak; boza oraino nunbeitan diat, zintzurra maiz busti behar.

Ahantzten nian erraiteko zeren ariaz heldu diren. Audeteneko seme gaztena, Auguste, hemen duk jendarme kapitain Pithiviers-en, hemezortzi ilabete huntan. Orai arte eskualdun bakarra ninduan; azkenean gure Jainkoa urrikaldu zaitak eta lagun bat igorri, eta zer laguna! Mutiko xarmanta duk enetzat.

Huna beraz zer den ene desira. Nahi nikek moldatzen ahal bahitu zoinbeit pertsu, beieri erakusteko zer plazer izigarria dutan heien errezi-bitzea Eskual-Herritik urrun. Denbora berean kontent nituzkek Auguste kapitainari erraitea kantuz zer estimua dutan harentzat, eta zer hutsa egin ninduken orai parti baladi; eta azken pertsu bat, plazer baduk, gure Jainkoak eman gaitzan grazia, gure zahar urteak iragaiteko hemen bezala elgarri hurbil, bainan hura Ibarrunen eta ni Abetze-n.

Eman nezak, ahal baduk, aire airosko zerbeit. Konparazione: Suiet eder bat edo berdin Xarmegarria, zure berririk. Funtsean badakik nik bainan hobeki.

Erranen duk hire baitan: «Alua presatua duk!» Bainan nahi nikek, hek etorri bainan zoinbeit egun lehenago izaiten ahal banintu. Denbora berean erranen nauk zonbat hautan zor, eta igorriko haut «saria» segidan.

Orai erranen haut osasun onean naizela, andrea eta alaba berdin, eta pentsatzen diat gauza bera dela zuentzat ere.

Ez zakiat hola pasatuko den negua, bainan primaderaren pareko denbora goxo batzu ditiagu.

Beraz, Mattin maitea, egungotz badiat aski erranik eta uzten haut, goraintzi handi bat igorritz. Milesker hainitz eta barkatu ene ausartziaz.

Eduard.

*(Olaechea Edouard
38 rue de Caquereau
45.300 Pithiviers.)*

Bertsu hauk igorri niozkan:

1. Zuen bisitak xoraturikan
hastera noa kantari,
herritarraren maitetasunak
zaituzte hunat ekarri.
Ta hortaz dugun atsegin dena
partitzen dugu elgarri,
Eskual-Herriko adixkideak,
bihotzez ongi etorri.

2. Hemezortzi bat urte baditu
etorri nintzela huna,
berriki arte bakarra nintzen
herri huntan eskualduna.
Bainan duela zonbeit denbora
izatu dut zoriona:
August(e) jandarma etorri baitzaut,
pare gabeko laguna.

3. Herri huntara udazkenetan
etortzen nintzen lenbizi,
izar bat hemen maitatu eta
harek nau geldi arazi.
Norbeitek gaztian erran banintu
ez nuen naiko sinetsi
Eskual-Herritik horren aparte
beharko nintzela bizi.

4. Bizi bidea murrirxa baitzen
gure baserri xokotan,
gauaz lanean ibiltzen ginen
sos batzu izatekotan.
Zer izerdiak oihan erreka
ta berdin mendi kaskotan!
Oraino ere ametsetarik
han ibiltzen naiz askotan.

5. Bizi beharrak ekarri gaitu
Eskual-Herria utzita,
bainan gogoak airatzen dira
hartaz mintzatzen hasita.
Gure bihotzak xoratzen daude
zuek hemen ikusita,
urrun delarik estimatzen da
sort herritarren bisita.
6. Gisa berean bildu ginen gu
orai duela urtea,
gure bihotzen xoragarri da
zuen hunara jitea.
Ta ainitz urtez desiratzen dut,
otoiztuz Jainko maitea;
ez da dirutan ere ordaintzen
holako lagun artea.
7. Gure burraso, haurride eta
adixkide on guziak,
gorputzez urrun egona gatik
ez ditugu ahantziak.
Osagarriaz ongi garela,
Jainko onari graziak,
berriz joaitean gure partetik
ematzue goraintziak.

8. Gure jandarma hementxe dugu
kapitain graduarekin,
zer estimutan dadukatan nik
orai behar luke jakin.
Beti eskuaraz mintzaten gira
gaudelarik elgarrekin,
penak errexki ahanzten dira
holako lagunarekin.
9. Nahiz ez dutan nik herri huntan
kapitainaren itzala,
bat bertzeari fidatzen gira
anaia batzu bezala.
Hunen ondoan zorionsu naiz,
trixte nindaikete bertzela,
gure Jainkoak elgarri hurbil
luzaz begira gaitzala.
10. Elgarri hurbil erretiratu
nai ginuke zahartzera:
batto Senpere Ibarrunara
ta bertzea Ahetzera.
Pertsu hunekin ausartatzen naiz
Jainkoari galdetzera,
Eskual-Herrira ereman gaitzan
gure hézurren uztera.

URREZKO EZTEIAK

Airea: *Xarmegarria zira...*

Hor, Donibane-Lohitzunen edo Urruñan fatur edo kartero ibiltzen den bat etxera etorri zitzaitan.

Arpegiz ezagutzen dut, bainan izena nola duen ez naiz orai orroitzen.

Bera Bidarraikoa da eta andrea Baigorrikoa, eskualdunak biak.

Bere andrearen burrasoek berrogoi ta hamar urte bazutela ezkondurik, eta urrezko eztaiak egin behar zituztela, eta nahi zituela bortzpasei bertsu, bazkaltzean kantatzeko.

Bainan berak etzekiela bertsurik egiten eta hea nik eginen niozkan bertsuak.

Baietz erran nion eta hauk egin niozkan. Bertsen bila ere bera etorri zen.

Eta ereman eta kantatuko zituen naski. Bainan ez dakit seguru nik.

1. Agur, adixkideak,
ta ongi etorri,
barkamendu galdatzen
dautzuet orori.
Ohore egiteko
aita ta amari,
kantatu nahi ditut
zenbait pertsu berri.

2. Zoinek ez ditu maite
bere burrasoak,
haurrentzat horrenbeste
in duten gaixoak?
Halere laguntu tu
zerutik Jainkoak,
egin ahal detzaten
eztei urrezkoak.

3. Dotzena erdi bat haur
mundurat emana,
horrek kontsolatzen tu
aita eta ama.
Bizitzeko joanak
herrietan barna,
halere bozik jiten
gira zuen gana.

4. Neke ta lana frango
egin ta ondoan,
zoriontsu zirezte
guzien buruan.
Iloba ttiki hoiek
zuen inguruan,
gauza ederragorik
ote da munduan?
5. Elgarrekin bizirik
berroi ta hamar urte,
ezkont berrian bezain
oino elgar maite.
Gaurko gazte zenbaitek
beha balezate,
etsenplu hartzekoa
segur balukete.
6. Gauza onenak ere
badu akabantza,
huna azken agurra
orai guzientza,
Jaunari galdeginez
ait'ama onentza,
oraino ahantz detzan
zenbait urterentza (1).

(1) Bertsu hauk *Herria* astekarian agertu ziren.
1976-ko apirilaren 29-an. (*Auspoa*-ren oharra.)

LAGUNARI AGUR

Bertsu hauk jarri nituen Xalbadorrentzat. Jarri ez; gogoan pasatu.

Mixel Itzaina-k erran zautan, ni beti lagunazana ta bortzpasei bertsu behar niozkala kantatu, lagun gisa.

Buruan ibili nituen; idatzi batere ez. Ta gan nintzanean Urepelera, Xalbadorren omenaldi egunean, haren aldean bazkaldu nuen.

Xalbadorri erran nion, bortzpasei bertsu kantatuko niozkala, eta zer bertsu ziren ere bai, juxtu-juxtu ez, bainan zerbaitu.

Bertsu batean erraten nion, bazuela bulta bat elgarrekin genbiltzala; ni haren aldean beti umil egoiten nintzala; hura zela iguzkia ta ni, berriz, haren itzala.

Ta hunela erran zautan:

— Hoi ez diat nahi kantatzea.

Sobera famatzen nuela ta ez zuela nahi. Ta bertzeak kantatu niozkan.

1. Egun agurtu nai nuke hemen
Xalbador nere laguna,
guk hain maite dugun harendako
gaur bildu bait gira huna.
Hoi ta hamar urtez horrekin nabil,
aspaldiko ezaguna.
Gaur Urepelek eskaini dio
merezi zuen eguna.

2. Biak bertsutan ibili gira
aspaldi Euskal-Herrian,
hemendik kanpo ere gu biak
izan gai Kalifornian.
Hau beti gizon seriosago,
ni berriz arrailerian,
besta batean bikote ona
biek egiten ginian.

3. Ni beti trankil ibiltzen nintzen
hunekilan nintzenian,
hauxe bainuen nere gidari
beti edo geienian.
Eta bidetik piska bat kanpo
zeiharkatzen naizenian,
hunek ezarri izatu bainau
beti bide zuzenian.

4. Batzutan ere ikusten zuten
gu zeharkatzen ginela,
ta zonbeit aldiz hunek erran nau:
«Deabru mutiko ergela!»
Ez pentsa gero karraixurikan
ni baitan utzi duela,
neonek ere ikusten nuen
arrazoina bazuela.
5. Bertsu lanetan hoi etzen aitzen
baserriko bulegoan,
baizik lotarik atzarri eta
kanpora beira leihoan.
Horren bertsuak hantxen zabiltzan
buruan edo gogoan,
ta paperian ezartzen ditu
ongi ausnartu ondoan.
6. Eskual-Herriak izatu ditu
len ere gizon haundiak,
bainan nik uste gutixko ziren
Xalbadorren iduriak.
Hego aldian nunai badira
halako orroit-harriak,
monumenta bat merexi luke
holako gizon argiak.

7. Nik ezagutu ez banu izan
enindaike hola mintza;
hunek herria maite zuen ta
bai bere herriko plaza.
Bainan Jainkoa gogoan dauka,
hori dezagula pentsa,
oroz gainetik maite baitzuen
bataiatu zen eliza.

8. Akabatzeko agur goxo bat
nere lagun Xalbadorri,
ta ber-denboran otoitz umil bat
zeruko Jainko Jaunari:
arimendako leku ttipi bat
gorde gaitzala bieri,
zeruan ere ar gaiten biak
bertsutan euskalduneri.

AZKEN AGURRA

UREPELEKO ELIZAN XALBADORREN EHORZKETAN 1976-KO AZILAREN 10-AN

1. Hoinbertze ibiliak
biak herriz herri,
azken agurra egun
in bear Xalbadorri.
Jauna, zure aintzina
nihor ez da garbi,
zerua ikus dezan
egiozu argi.
2. Bazuen amodio,
bazuen bertute,
Jainkoaren legeak
nahiz ongi bete.
Aingeruek arima
ereman diote,
agur, lagun Xalbador,
eta ikus arte.

3. Lapurtarren partetik
azken adioa,
hauxe kantatzen daiat
tristerik gogoia:
Jesukristo bezala
mundutik bahoia,
ondokoeri utziz
ebanjelioa (1).

(1) Hirugarren bertsu hau, buruan ereman bai, bainan ez nuen kantatu.

XALBADOR ZENARI

Gure herriko patroia San Martin dugu, eta herriko bestak San Martinetan izaten dire.

Bainan urte hartan, Xalbador orduan hil berria eta hura ibilki nuen buruan, nola galdu ginuen eta bertsu batzu jarri behar niozkala.

Eta, besta izan arren, bertsu hoik jarri nituen. Besta baino gehiago, laguna nuen gogoan.

1. Nehor ezin gintazke
munduan gelditu,
deia etorriz geroz
behar obeditu.
Jainkoak kristau denak
berdin egin gaitu,
hoberenak gazterik
erematen ditu.

2. Urepelen bilduak
bederen bi mila,
ospatzerat joan eta
utzi dugu hila.
Nahigabetan dena
kontsola dadila:
Jesus bera zerutik
etorri da bila.

3. Bataiatu elizan,
igande goizean,
hire kartsutasuna
komuniatzean!
Bihotza pizten zautak
huntaz orroitzean:
mundutik joan haizela
Jesus bihotzean.

4. Bihotza urtzen zeraut
huntaz orroitzian:
berekin jar arazi
bainau bazkaltzian.
Zonbeit aldiz egona
hire sahetsian,
azken aldikotz zela
nork erranen zian?

5. Batzuek joanak eta
bertziak joaitekuak,
han gelditu ginenak
mutu harrituak.
Bildu ziren apezak
eta medikuak,
denen artetik dauku
ereman Jainkuak.
6. Egun orroitgarria
han ginen denentza,
ohartu gabe ere
jin baitzen arratsa.
Xalbadorrez orduan
nork zezaken pentsa
ematen hari zela
bere azken hatsa?
7. Orai gelditzen zaukuk
hire liburua,
Euskal-Herriarentzat
dote arrarua.
Jesukristok bezala
utzi duk mundua,
ondokoeri utziz
ebanjeliua.

8. Atzo ehorzketa zen,
gaur biharamuna,
gure herriko bestak,
San Martin eguna.
Kantu hauk idatzi tut
harturikan luma,
ezin ahantziz nere
Xalbador laguna.

SENPEREKO BOZAK

Orai dela lau urte edo hola, Senperen herrietako bozak izan ziren, beste herri guzietan bezala.

Eta Senpere hori erdia langileria eta beste erdia laboraria baita, baserritarrak ere kontseiluan presentatu ziren, baina bi besterik ez ziran pasa.

Kartieretan ere kontseiluko denak karrika-koak.

Hortaz, baserritarrak etziren ados, etziren kontent:

Nork behar zituen lagundu; kontseilariak, denak bestetarik zirela; bortz bakarrik, hogoi ta batetarik, laborariak.

Eta etorri zitzaizkitan, hea gertakari horren gainean bertsu batzu emanen nituen, laborarien laguntzeko.

1. Pertsu berri paratzen
orai naiz abian,
alferrik bainindagon
joan den aspaldian:
jendea emaiteko
jakinain gainian,
bozak nola joan diren
Senpere herrian.

2. Bi lixta bagintuen
zahar eta berri,
erdizkaxe joan dira
bi alderdieri.
Bozarik gehienak
karrikatarreri:
hогоi ta batetarik
bortz bat laborari.

4. Gisa hortan baitoa
oraiko bizia,
Senperen ere dugu
hori ikasia.
Eskolatuendako
gaurko fantesia,
enetzat hobe da
espedientzia.

4. Frango haundia dugu
Senpere herria,
oihan eta baserriz
eremu haundia.
Zazpi zortzi kartier
segurik badia,
kontseilukorik gabe
hirutarik bia.

5. Jendearen erdia
dugu laborari,
eta boza emaiten
karrikatarreri.
Ez badugu laguntzen
geiago elgarri,
harrika ari gira
guen burueri.

6. Laborari batzuek
naute ni harritzen:
karrikatarrendako
ari bozen biltzen.
Elgar ez badugu guk
hobeki laguntzen,
laborantza guhaurek
ari dugu hiltzen.

7. Gauza guzietarik
karriketan bada,
mozkinik haundienak
joaiten dira hara.
Guretzat deus gutti ta
inposak emenda,
laborariendako
hori izanen da.

8. Dei bat kontseiluari
nik akabatzeko:
herriko etxetikan
gutaz orroitzeko,
Senperen laborantza
otoi laguntzeko,
lurra behar baitugu
denek bizitzeko.

AITATXIK ALABATXIARI KOMUNIONE EGUNEAN

Egun batez, hauzoko gizon bat etorri zitzaitan etxera.

Gizon hori, Mattin Urkia, hemengoa da, Ahetzekoa, Pausalekua etxekoa. Eta bere ofizioa, hargina.

Herrikoa eta betitik ezagunak eta adixkideak biak.

Adina harek gehixago du: larogoi urte. Gure aita zenarekin ere laguna zen.

Urkia hori ere, nerea bezala, hango deitura izanen da. Hemen erdiak, lehenago handik etorriak baitira. Karlisten gerla denboran edo noizbait ere.

Gizon hori etxera etorri eta hunela erran nintuen:

Bere ilobaren —alabatxia guk erraten duguna hemen— bataioko aitatxia zela, eta komunionezko egunean nahi ziozkala bere iloba edo ala-

batxi horri bertsu batzu kantatu, eta hea nik eginen niozkan, bainan nahi zituela berak eginak balira bezala.

Nik baietz erran nion.

Gogotik egin niozkan bertsu hoik, eta gero berak kantatu omen zituen komunione egunean, bazkal ondoan-edo.

1. Jende maiteak, barkatu eta otoi emazue kasu, familietan egun eder hauk ez dira gertatzen usu. Karmen maitea, aitatxi gisa, baldin on hartzen banauzu, zure egun hau ohoratzeko moldatu ditut sei bertsu.

2. Zer zoriona egun goizean bataioaz orroitzean! Sekulan baino kartsukiago aitua naiz otoitzean. Zuri begira egoki nintzen Jesus errezebitzean, nork daki nik zer goxotasuna senti nuen bihotzean?

3. Egun hau baino ederragorik
ez da izaten munduan,
familia ta adixkideak
denak zure inguruan.
Kontzientzian trankiltasuna,
goxotasuna goguan,
zuen artean iduritzen zait
hemen nagola zeruan.

4. Orroitzapen hau behar zinueke
gorde zure bihotzian:
nola ibili behar ginuken
munduko gure bizian.
Errespetua ekarriz beti
kanpoan eta etxian,
estimatua izanen zira
zure bizitze guzian.

5. Amodiua bezain handirik
ez da mundu huntan deusik,
zure ta nere artean ez da
gaur amodio eskasik.
Disimolatu nai nuke bainan
ixilik ezin dut atxik,
hortarik ikus, Karmen, zu zonbat
maite zaituen aitatzik.

6. Hamabi urte iragan dira
zure bataiotik huna,
eta egunik ederrena da
gaur zelebratzen duguna.
Behin betikotz indartu zira
Jesus harturik laguna,
hari galdetu behar diogu
grazia ta zoriona.

EZTEI URREZKOETAN

Gure hauzoko batzuk, lehen aipatu Mattin Urkia eta Ernestin bere andrea, bazuten berrogoi ta hamar urte ezkondurik eta familiako besta bat egin nahi zuten. Koñadua ere bazuten apeza, andrearen anaia, Carrere, Pantxo kantariaren osaba. Hura etorri eta erran nintuen nahi ziozkatela beren urrezko ezteien ohoretan bertsu batzu kantatu, eta hea nik eginen niozkan.

1. Kantuz hastera noa
egun eder huntan,
jendea ikusirik
hemen lorietan:
haur eta haurrideak
oro bildurikan,
Mattin ta Ernestinen
urre ezteietan.

2. Ezkondu zinetela
berroi ta hamar urte,
ezkontzako legea
beti ongi bete.
Zuek ikusi eta
aitortuko nuke:
orduan bezin elgar
duzuela maite.

3. Gaztean maite dela
aise da aitortzen,
maitetasuna ez da
zahartzeaz galtzen.
Adinean girenak
girare ohartzen:
nehoiz ez da elgarrez
geiago behartzen.

4. Lau seme alabekin
zuen familia,
hiru haurrekin berriz
duzue semia,
alaba bat serora,
gazte bertze bia;
horixe da familia
ohoragarria.

5. Bertze haur bat galdua
lau hoiien artetik,
aingeru ttipi zela
joan zen mundutik.
Kontsolamendu on bat
duzue hargatik:
laguntzen zaituztela
gaixoak zerutik.

6. Alaba zaharrena
hain maitagarria,
Jaunaren zerbitzuan
gazterik jarria,
erien artatzeko
parerik gabia,
burrasoendako zer
kontsolagarria!

7. Lorentz(e) eta Mayi're
onak dira berdin,
oraino ezkontzeko
boturik ez egin.
Aita ta amarendako
ez laike atsegin
ama gairik onenak
gelditzia mutxurdin.

8. Iloba eta koinat
anai arrebekin,
hiru alaba eta
semea hurrekin,
unione osoan
denak elgarrekin,
zer zoriona egun,
Ernestin ta Mattin!

9. Bazinuten fagore
elgar maitatzeko,
eta bizi guzia
elgarri eskaintzeko.
Holako batasuna
da estimatzeko,
gaztiek balukete
etsenplu hartzeko.

KANTATZEKO GOSTUA

Haur denboran plazan bizi ginen. Basarria karrikan ginuen. Eta tabernan-ta mobimentu baliu bazen, ni, mutiko tzarra, han izaten nintzen.

Orduan arnoa orai baino gehiago edaten zuten, eta etzen nehorat ateratzen jendea. Herrian egoten ziren denak.

Eta jai-arratsaldetan hantxet aritzen ziren bertutan. Ongi edo gaizki ez dakit, bainan afizione bazuten. Bertsu zaharrak ere kantatzen zituzten. Bainan ongi berotu ta gero, berak asmatzen hasten ziren.

Eta ni ere, heieri entzunez, hasi nintzen zerbeit ere moldatzen eta tartean kantatzen.

Gero, hango gerla hasi zenean, hunat igesi etorri eta hemen bizi zena ere bazen Xaturnino erraten zioten bat. Hunek ere bazuen afizione pixka bat.

Gu gazte ginelarik, Sarako bestak izaten ziren hemengo famatuenak eta zernahi jende biltzen zen harat.

Pertsulariak ere izaten ziren, eta nik ere go-
goa naukan bertsuak entzuteko.

Behin batean, nik hamazazpi urte nituelarik,
beste hauzoko mutil batekin goizean eguerdi ar-
te arbi jorran aritu, etxean bazkaldu eta arra-
tsaldean, orduan kotxerik ere ez baitzen orai be-
zala, bizikletetan joan ginen.

Bertsulari bakarra ari zen, mahain baten gai-
nean, plazaren erdian. Panpale erraten zioten,
Luhosokoa, Larralde apelidoa. Etzuen lagunik
eta laguna galdatzen zuen norbait, eta nehor ez
azaltzen.

Azkenean hasi zen erraten, orduko gazteek
ez zutela bertsutarako alderdirik; nahiago zute-
la, plazan bertsuak kantatu baino, ostatura joan
eta mozkortu eta han egon; ez zirela lehengoak
bezalako gazteak.

Ni, berriz, lagun batzuekin nengoen, eta,
edan ez nuelako, ez nintzen atrebitzen. Zerbeit
ere edan eta pixka bat berotu izan banintza,
kuraia gehiago izango nuen naski.

Bainan lagunek hartu eta aidean ereman nin-
tuten, Panpale horren alderat.

Nere doble pisuko gizona zen hura. Ia ehun
kilo bai harek; nik, berriz, erdiak.

Bainan ni ere mahain gainean jarri eta, han-
txet, nahi ta nahi ez, hasi egin behar. Orduan-
txet kantatu nuen lehendabizikotz plazan.

Pixka bat lotsa nintzen hastean. Bainan ge-
ro baso pare bat arno edan nuen harekin betan
eta piztu. Eta, hasian hasi, ongi edo nola ez
dakit, bainan hantxet aritu nintzen.

Bertsulari gutti izaten baitzen orduan, jendea dena bero-bero eta pozik.

Ordutik, gerla denboran salbu, urtero kantatu dut Saran. Urtezaharretan hango gazteria gabor kantak kantatzen ibiltzen zen; eta dantzari, eta bertsulari bat eta soinuari bat. Eta orduan hasi eta urtero deitzen ninduten, eta bertsulari ibiltzen nintzen hango gazteekin, urtezahar egunean, joan den urtea artio.

Lehengo urtean ez nintzen joan. Gaizki nengoen eta etxean gelditu behar. Bainan berrogoi ta sei urtez kantatu dut nik Saran.

Matxin, berriz, Senpertia zen. Iraola zuen apelidoa. Ikusi izan dut, ni mutil kozkorra nintzela, Uztaritzen bertsutan, eta Getarian ere bai.

Txirrita zenarekin eta ari izatua Donostian.

Baserritarra zen. Gaztetan morroi-ta (mutil) ibilia batean eta bestean; eta gero ezkondu eta hor Senperen bizitua.

Panpale eta hori ibiltzen ziren beti. Panpalek boza ederra, eta bera ere gizon ederra. Matxin, ni bezala, kaxkarra; eta argala ta tximela. Boza ttiki batekin, *tta-tta-tta* kantatzen zuen beti. Bainan bai buruz ernea ta abila. Panpale baino hobea zen askoz ere bertsutan. Malizi gehiago zuen.

Eskolik ez zuen eta ez zakién idazten, ez irakurtzen eta ezer ere. Eta bertsutan entzun eta harrituak egoten ziren asko, nundik ikasten zuen, ez libururik eta deus ere ez zuen eta.

Eta harek, berak erraten zuen, zakizkien denak predikuetarik ikasten zituela.

Bertsu gutti jarriko zuen harek paperetan. Beharbada bat ere ez. Haren bertsurik gutti aditzen baita. Bakarren batzu hola ahotik ahora atxikiak. Bainan bertzelakorik ez.

Bat badakit, Saran kantatua. Ni ez nintzen izan, bainan bertzeri aditu nioten.

Arnoa eta ura jarri zioten gaia. Panpale arnoa eta Matxin ura. Bertzeak arnoaren gainean kantatuko zuen, eta Matxinek urari bota zion lehendabiziko bertsua hola omen zen:

Arnoa baino askoz hobia
derizkiot dela ura,
garbitzeko're behartu izan naiz
ni gauza hortaz ardura.
Hartaz ninduten ni bataiatu
sortu nintzarian mundura,
ta hari esker esperantza dut
joatea gero zerura.

Espainiako gerla hasteko garaian hil zen.

Alaba ere ba omen zuen bertsularia harek. Bainan gazterik joan zen hemendik Bordelera.

Hoik denak gogoan hartuta, bertsu hauk jarri nituen, *Sort lekua utziz geroz doinuarekin*, ni ere kantuan nola hasi nintzen.

1. Baserrian sortu nintzen
ta baserrian hazia,
eta beti izatu dut
han egoiteko grazia.
Karrika ondo ondoan nuen
orduko gure etxia,
zahar batzu hantxet entzunez
goizik pertsutan hasia.
2. Ostatuan maiz baziren
zahar hoiekin kontuak:
arno xorta bat edan ta
iluntzetan berotuak.
Orduan ez ziren faltatzen
kantu zahar ta bertsuak,
nik laster ikasten nituen
gero heki adituak.
3. Kantatzeko gustu hori
banuen nere baitarik,
garai hartan ez zen naski
nik ez nakien kanturik.
Xahar heki hainbertze pertsu
ostatuan aditurik,
neoni ere hasi ninduzun
rima errexenatarik.

4. Koblariak bazirela
entzuna nuen bertzetan,
Panpale ta Matxin ziren
onenak denbora hetan.
Elgarrekin ibiltzen ziren
ainitz herriko bestetan,
lehen aldikotz entzun nituen
naski hamabi urtetan.

5. Handik urte gutti barne
Matxin koblaria hil zen,
pertsulari ezagunik
Panpale bertzerik etzen.
Sarako besta batzuetan
Panpale bera ari zen,
hamazazpi urte nituen,
haren kontra hasi nintzen.

6. Handik goiti hemen ez zen
segur ainitz bertsulari,
hemen erdi bakea ta
Espainian gerla ari.
Asko gazte orduan baitzen
hunarat ihes etorri,
orduan ezagutu nituen
Errexil eta Basarri.

7. Ipar alde huntan gero
laster galdu zen pertsua,
guk ere hartu ginuen
gerla txarraren kutsua.
Halere nunbeit oraino bazen
segur bertsuen gostua,
Ernandoren jaunak piztu du
itzalia zagon sua.
8. Donibane Lohitzunen,
orroitzen naiz arras ontsa:
hamazazpi bertsulari
harat bildu zen laguntza.
Denak zerbeit arizan ginen
gaizki edo erdi ontsa,
egun hartan egin nuen nik
Xalbadorren ezagutza.
9. Geroztikan izan gira
segur gu lagun handiak,
Ameriketan barnaka
ere gira ibiliak.
Bizkaiara ta Gipuzkoara
joaiten ginen beti biak,
hameka pertsu entzuna dauka
gurekin Eskual-Herriak.

10. Gipuzkoan gehienik
geroztik ibili gire,
geroztik hor egin dugu
guk zernahi adixkide.
Hor gaindi ere gizon formalak
errex bilatzen baitire,
lagunik onenak gintuen
Basarri ta Uztapide.
11. Gaur toki gehienetan
badira pertsulariak,
bertsuari gostu hartzen
dio gaurko gazteriak.
Zaharrak arras ixildu gabe
ugari datoz berriak,
geroko ere itxaropena
badauka Eskual-Herriak.
12. Bertsulari berria da
gaur agertzen nun nahitik,
bertsutako su berria
berritz piztu da nunbeitik.
Kontsolamendu hauxe deraukat
partitu gabe mundutik:
xahar batentzat hamabortz gazte
heldu direla ondotik (1).

(1978, martxoa)

(1) Bertsu hauk *Zeruko Argia*-n argitaratu ziren, 1978-VI-4-an. (*Auspoa*-ren oharra.)

KANTUKO LANETAN

Beste behin, Aiherrara joanak ginen bertsutara, eta gai jartzaleak, Mixel Itzaina-k, hola galde egin nintuen:

Hea bertsutan emanen nuen nola hasia nintzen bertsutan.

Eta bertsu hauk kantatu niozkan.

Eta harek mañetofonean hartu zituen, eta gero paperean jarri.

1. Noiz hasi izan naizen
kantuko lanetan,
galde hori ez dago
arras debaldetan.
Gazterik hasi nintzen
gero igandetan,
ni orroitzen naizenez
hamabi urtetan.

2. Karrikan bizitua
gaztea nintzela,
tabernari hurbiltzen
nintzen berehala.
Zar bat ikusi nuen
pertsutan ai zela,
ni ere entseiatu
hur'ai zen bezala.

3. Zar hura aritzen zen
moxkortzen zenian,
botoilatto bat arno
zuela aldian,
lurrean jarri eta
bideain erdian.
Nik arnoa bazela
han ikasi nian.

4. Sarako bestetan ni
behin nintzan izan
hango pesten ikusten,
bertze askoren gisan.
Han bertsulari bakar
bat baizik ez baitzan,
hari kontra iteko
ni're hasi nintzan.

5. Berrogoi ta lau urte
nunbait han baditu,
ni plazetan nautela
bertsutan aditu.
Zer egin behar nuen
neri iduritu:
Panpale zaharrari
alaba galdatau.
6. Aspaldi bazen hura
pertsutan ai zela,
ez zen naski nerekin
hasiko bertzela.
Erran nintuen alaba
neretzat etzela,
harentzako ni naski
ttikixko nintzela.
7. Soldado joan eta
jarri nintzen sutan,
lagunekin tabernan
bertsutan batzutan.
Naiz suerterik ez izan
lan hortarik ukan,
neskeri hasi nintzen
idazten bertsutan.

8. Lan pullita nuela
zautan iduritzen,
neska gazten artean
pertsutan ibiltzen.
Gero bat gustatu ta
ustez ona nintzen,
neska hura nerekin
esposatu baitzen.
9. Betidanik izan dut
hola omorea,
pertsutan egin nion
ezkontzaz galdea.
Hura ere pixka bat
hasi zen ordea,
astelehen goizetan
bera da hobea.
10. Su horrek ez zuen, ez,
hain luze iraunen,
konkurso bat ez balitz
izan Donibanen.
Hamaseiren bat lagun
harat bildu ginen,
heietan onenxkoena
ni nintzela omen.

11. Orroitzapen bat badut
nik egun harekin,
besteak nola ziren
ikustearekin.
Hoberenak ginela
bertzek erranakin,
adixkide ein ziren
Xalbador ta Mattin.
12. Ondotik hasi ziren
gure komediak,
lagun haundi eginik
Xalbador ta biak.
Ikasi Euskal-Herriak
daduzkan bidiak,
Ameriketan ere
gira ibiliak.
13. Lan guzietan naski
hau da ederrena:
jende artean usu
ibili behar dena.
Bainan gauza batekin
nik hartzen dut pena:
pertsulari denetan
ni bainaiz zarrena.

14. Ixildu beharko dut
nere predikutik,
prediku onak ere
finitu behar baitik.
Kontsolamendu hunekin
joanen naiz mundutik:
gazte ordainak heldu
baitira ondotik.

URRUÑAKO
AIROSKI TALDEAREN
HAMARGARREN URTE BETETZEA

Urruñan bada talde bat, *Airoski* du izena, dantzan eta kantuz ibiltzen dena. Alemanian barrera ere ibiliak dira.

Eta hango buru egiten duena, izena ez dakit orai nik, etxera etorri zitzaitan:

Hamar urte zuela talde horrek hasirik, eta hamargarren urteburuaren karietarat hea zonbeit bertsu jarriko niozkan.

Nik bertsuak eman nituen, eta gero, beren hamargarren urteburu hori ospatu zutenean, berek kantatu zituzten nik egintakoak.

Urte pare bat-edo hola badu, bertsu hoiek jarririk.

Orai ere segitzen du talde horrek. Beti bezala, kantuz eta dantzan.

Uste dut-eta, joan den urtean ere Alemanian izanak ziren. Gero alemanak ere bai hor, Urruñan.

1. Gazte batzuek ginen
elgarretaratu,
behar ginuela zerbeit
Urruñan muntatu.
Borondate on ainitz
zitzaikun gertatu,
gure *Airoski* taldea
hortarik zen sortu.

2. Gazte askok dantzari
hartu zuten gustu,
borondate hoi ez da
geroztikan hixtu.
Ikasten hasi ziren
ttunttun eta xixtu,
nahikunde beroa
hortarik da piztu.

3. Talde hori sortu zen
orai hamar urte,
geroztikan gazte hoik
bide egin dute.
Kantari onak ere
orai badituzte,
arrotz herriek ere
galdetzen dituzte.

4. Asmu horrentzat ere
norbeit behar baitzen,
bihotz onekuek dute
beti elgar aitzen.
Obra onak eginez
ez da nihor galtzen,
gazteria batek du
herria edertzen.

5. Jarraiki gaiten beti
holaxet elkarri,
zaharrak joan eta
gaztea etorri,
errespetu ekarriz
batzuek bertzeri,
ohore egiteko
gure Urruñari.

6. Gazte maiteak, segi
hartu den bidea,
alaitasuna baino
zer dugu hobea?
Elgarren maitasuna
atxiki gordea,
biba Urruña eta
Airoski taldea! (1).

(1) Bertsu hauk Mattinek berak bialdu zizkigun, eskuz idatzitako orri batean, ondotik hunela esaten zuelarik:

«Bertze bi pertsu txiki andana bialtzen dauzkitzut, nahi baditutzu nunbait jarri. Agur eta ikusi arte. Mattin.» (*Auspoa*'ren oharra.)

BIZIKO EGUN EDERRENA

1. Uste dut Euskal-Herritik
jendea hemen dagola,
ikusi gabe ez nuen
hau sinetsiko nihola.
Gure zainetan kurri dabila
hemen euskaldun odola,
zuen artean iduritzen zait
parabisuan nagola.

2. Ahetzen sortu nintzen ta
geroztik bizi Ahetzen,
ta usatua Euskal-Herri
guzian kantuz ibiltzen.
Ta aheztarrek ikusi gabe
hau ez nintuzten sinesten:
Euskal-Herriko anai-arrebek
ni zonbat maite nintuzten.

3. Biziko egun ederrena
gaur hemen dut iragana,
eta bertsu huntan noa
gazte maite hoiengana:
bihotzetik estimatu dut
neretzat in duten lana,
zuek altxatu duzue gaur
gure Ahetzeren fama.

4. Bertze bertsuño bat orai
hemen Xalbadorren gatik,
ezpaitut nik ahantzia
omenaldia geroztik.
Hari kantuz ari ginela
juan zen gure artetik,
desiratzen dut guri begira
dagola orai zerutik.

5. Gaur Ahetze jarria da
zeru ttipi bat iduri,
zer nahi ohore segur
egun egin naute neri.
Estimatzen nautela ainitz
hunetan baita ageri,
ikusi arte, adixkideak,
eskerrik asko deneri (1).

(1) Bertsu hauk Mattinek Ahetze'n kantatu zituen, bere omenaldi egunean, 1978-IV-30-an, *Sort lekua utziz geroz* aidean. (*Auspoa*-ren oharra.)

URREZKO EZTEIAK MUGERREN (1)

Gure herriko jaun erretora, Perugorria, Urruñakoa da, bainan Oleta kartierekoa.

Kartier hori, Azkaine eta Urruñaren tartean dago.

Perugorria hori, apez egin eta, lehenbizi egon zer bikario Ezpeletan.

Gero egon zen erretor Amorotzen, Donapaleoko ondoan.

Hara, kermeza egiten zuenean, Xanpun eta biak, eta Xalbador zena ere bai, erematen gintuen bertsutara.

Ez dakit zonbat aldiz izan giren hor bertsutan, hori erretor zen denboran.

Gero handik etorri zen Mugerrera. Bainan hor ez gira behin ere bertsutan ibiliak. Herri ho-

(1) Bertsu hauk Mattinek bere eskuz izkiriatu orri batetik hartuak ditugu.

Bainan *Herria* aldizkariak ere argitaratu zituen, 1979-ko otsailaren 15-ean. (*Auspoa*-ren oharra.)

ri erdi eskualduna eta erdi gaskoina baita, bertsularirik etzuen ereman harat.

Eta azkenik, abuztuan egingo ditu hirur urte, Ahetzera etorri zen.

Mugerren egon zen denboran, han ere adixkideak egin zituen naski.

Hetarikan batzu, Pagadoi baserriko nagusia eta etxeke andrea.

Eta senar emazte hoiek berrogoi ta hamar urte egin zituztenean ezkondurik, konbidatu zuten hura ere bazkaltzerat.

Bainan joan aintzinetik, jaun erretor hori neri etorri zitzaitan:

Hea bertsu batzu eginen niozkan, berak eginak balira bezala, berak bazkari denboran kantatzeko.

Esplikazioneak ere eman zituen eta hoik egin niozkan, eta berak kantatu omen zituen han, Mugerren.

1. Pertsu berriak moldatu ditut
egun hunen ohoretan,
onbore onian parte hartzeko
zuen bozkario hortan.
Zori onian begira gaude
eta denak lorietan,
zahar maiteak pixkor ikusiz
beren urre eztaietan.

2. Lehen pertsuan mintzatuko naiz
ni adixkide Felix-i,
mende erdi bat Mayi duzula
espos laguntzat berexi.
Eta gaur ere horren aldean
ez zaitzu segur itsusi,
hori maitatuz egin baitzinen
Pagadoiako nagusi.

3. Familiako aita leiala
izatu zira etxean,
ta igandetan meza denboran
beti xintxo otoitzean.
Handik lekora plazara joanta
pilotan eta musean,
orai pilota utzia duzu
nik uste ezin bertzean.

4. Etxeko andre Mayi maitea,
ez zaitugu ahantzia,
obra on iten arizan zira
zure bizitze guzia.
Lanean finki entseaturik
familia bat hazia,
dotzen erdi bat haur ukaiteko
izan zinuen grazia.

5. Hetarikan bat galdu zinuten,
gazterik joan zen mundutik,
ixtripu batek ereman zuen
burraso onen ondotik.
Kontsolamendu zerbeit halere
baduzue horrengatik,
pentsaturikan zuen laguntzen
ari dela gaur zerutik.
6. Baiona hortan esne partitzen
hamar urtetan hasia,
geroztik hunat hor ibili da
bere denbora guzia.
Gora behera frango bide du
hiri hortan ikusia,
oraino ere ezin hartu du
itzuli horren etsia.
7. Mugerren sortu zinen aspaldi
ta Mugerre maite duzu,
bederatzi bat erretor ere
hor ezagutu ditutzu.
Apez etxeko zerbitzua're
zonbeit aldiz egin duzu,
apez hoik beren ama bezala
guziek maite zauzte zu.

8. Apezak ere maite ditutzu,
hori nik ere badakit,
bederatziek jastatu dugu
zuk duzun borondatetik.
Gostu onean edan baitugu
guk Pagadoiko esnetik,
eta sekulan samurtu gabe
prezioaren gainetik.
9. Mende erdi bat pasa duzue
biek elgarrez gozaten,
maitetasuna leiala bada
ez da biziki gostatzen,
atsegabea jiten delarik
beti elgar kontsolatzen.
Gazte hainitzek balukete lan
zuekin etsenplu hartzen.
10. Gaztean bezain maitakor zaizte
hoin aspaldi ezkonduak,
espos egunian hartu xedeak
ez ditutzue galduak.
Jende onak ere badira beti,
hori badaki munduak,
hortako zauzte beneizionia
igorri Aita Sainduak.

11. Sobra prediku luzea ere
izaten baita kaltean,
azken pertsu hau kantatu eta
utziko zauzket bakean,
Jainko onari galde eginez,
zuek denekin batean,
oraino luzaz ahantz zaitzaten
hor haurren haurren artean.

ETCHEGARAY JAUN KARDINALEARI

Airea: *Ttiki-ttikitik...*

Ahetzeko jaun erretora, lehenago, gaztean, bikario egona zen Ezpeletan.

Han adixkide zuen bera baino gaztexeago zen apezgai bat: Roger Etchegaray. Lagunak ziren, beti elgarrekin-ta ibiltzen.

Apezgai hura egin zen lehenik apeztu. Herrian bertan ordenatu, apezpikua Ezpeletara etorri eta. Eta gero egin zen apezpiku, Marsellako artxapezpiku eta kardinale.

Berrehun bat lagun-edo, familiakoak eta ezpeletarrak, Erromara abionean joan eta haren kardinale egiteko zerean izan ziren.

Gero, bere jaioterrira etorri zen eta meza-ta eman berak, eta bazkaria ere egin zuen bere adixkide eta familiakoekin, eta gure erretora ere joan arazi zuen.

Joan aurretik, egun batean, jaun erretora etorri zitzaitan, eta lan pixka baten emaitera heldu zela.

Ni beste batekin izketan egoki nintzen eta erran nion:

— Toki txarrera heldu zera lan eske. Hemen gehienak alperrak gera. Ni, behintzat, beti espakoka ari naiz lanetik, eta orai ere ez dut hortarako gogo haundirik.

Orduan erran nintuen nola eta zer zen: kardinale berriaren bazkaritarat gonbit zela eta hea bertsu batzu egingo niozkan, berak eginak balira bezala, kardinaleari kantatzeko.

Ama hemengoa zuen kardinale horrek, Ahetzekoa, Iturbide baserrikoa, harat ezkondua, Ezpeletara. Bertsu batean ematen nion nik hoi: amarik izan ez balitz Ahetzetikan, etzela kardinale eginen.

Anaia ere apeza du; apez langilea. Laborariek eta aritzen da, kooperatifa edo zerbeit eginta.

Xehetasun hoik denak bertsetan ematen niozkan. Eta gure jaun erretora Ezpeletara joan eta hantxet kantatu ziozkan. Nik bazkaldu partez, berak bazkaldu zuen.

1. Bazkal denboran pertsu batzuek kantatu nahi nituzke,
holako egun xoragarriak
merexi ditu nik uste.
Apez, auzapez, adixkideek,
berdin zahar eta gazte,
kardinalea, zure herrian
agurtu nahi zaituzte.

2. Ohoratzerat etorri zaitzu
gure jaun apezpikua,
diosesako buruzagia,
krixtau oroz maitatua.
Erdal herrian sortua gatik
gu bezen euskaldundua,
borondatea erakusten du,
guretzat zer etsenplua!

3. Aita Battitta, euskaldun zintzo,
erloi egile handia,
hark egin obrak toki askotan
oraino ikusten dia.
Bere bizian gizon on eta
girixtino ibilia,
krixtautasunik ederrenean
altxatu du familia.

4. Bere herria maitatzen baita
nunbeit sortua delarik,
bainan Ahetze maite duzula
ez dut egiten dudarik.
Lehen ez balitz handik etorri
Ezpeletarat amarik,
Eskual-Herrian ez zen entzunen
gaur kardinale famarik.

5. Laborantzako gidari edo
langile apez anaia,
arriba berriz eskol emaile,
argia ta ezkongiaia.
Eskualdun izen xoragarria
duzue Etxegaraia,
bainan zuetan amaituko da,
hoi da pixka bat domaia.
6. Bihotz bihotzez goستن zaitut,
jaun kardinale berria,
burrasoentzat izana zira
seme bat maitagarria.
Gazte gaztetik ikasle ona
eta fededun garbia,
izpirituan sartu zitzaitzun
Jaungoikoaren argia.
7. Mila bederatzi ehun eta
hogoita bian sortua,
Uztaritzen ta Baionan eta
Erroman eskolatua.
Hoita bortz urte bete orduko
herrian ordenatua,
ordenatzaile zinuelarik
Saint Pierre apezpikua.

8. Kardinalea gradu handia,
karga geiago oraino,
argitasunak ekarri zaitu
gradu handi hortaraino.
Eskualdunetan kardinalerik
ez dut entzun egundaino,
Eskual-Herria altxatu duzu
lurretikan zeruraino.
9. Bakantzetarat jitearekin
goxatzen gintutzun ongi,
urrats ederrak ibiltzen ere
ginituen mendiz mendi:
Basaburutik Mondarrainera
eta ere Artzamendi,
iragaitean agur eginaz
Ainhoako Birjinari.
10. Musean ere aritzen zinen
jaun apezak kontrario,
elgarrekilan ziren ardura
Beheran ta bikario.
Jokorik gabe musean ere
gezurrak guti balio,
gehienetan galtzaile zinen
gauza hoi dela medio.

11. Uzta hilaren lehena aurten
 zer orroitzeko eguna,
 Aita Sainduak jaun kardinale
 izendatu zaituena.
 Berrehun lagun baino geiago
 Erroman zen eskualduna,
 ikusi gabe ezin erran da
 han sendi zen zoriona.
12. Zu Baionatik Pariseraino
 lehenik zinen airatu,
 han Frantziako apezpikuen
 sekretario onartu.
 Jaun kardinale Marti-k zintuen
 apezpiku lagun hartu,
 bai eta gero urtea gabe
 Marseillan artxapezpiku.
13. Ene agurra eskaintzen zaitut
 orai hemen azkenean,
 bururapen bat izaten baita
 gauzarik hoberenean.
 Azken desira egiten dautzut
 eskualdunen izenean:
 gure gidari izan zaitezten
 zerurateko bidean (1).

(1) Bertsu hauk, Mattinen izkribu batetik hartuak ditugu. *Herria*-k ere argitaratu zituen, 1979-X-11-an. Bafnan bigarren bertsuak falta da Mattinen izkribuan; bortsagarrena ere bai *Herria*-n. (*Auspoa*-ren oharra.)

PATXI TXURRUKARI

Gizon bat etorri zitzaitan, *Bota* firmatzen du, pilotako artikuluak hemen periodikoan egiten dituen.

Erran nintuen, Patxi Txurruka pilotariari despedida egin behar ziotela Donibane-Lohitzunen, eta hea bertsu batzu jarriko nituen eta kantatuko berari Donibaneko frontoian.

Esplikazionea ere eman nintuen: Gipuzkoarra zela, Motrikukoa. Ameriketara asko ibilia zela. Gehiena han. Gero hemen udaran ta hola etortzen zen eta hemen ere jokatzeko zuen.

Bertsuak egin nituen eta idatzi. Bainan egun bat lehenago-edo etorri zitzaitan *Bota* hori, eta paperetik kantatu niozkan. Ez bainuen izan denborik buruz ikasteko. Lenbiziko aldia paperetik bertsuak kantatu nituela. Ez nuen sekulan egin.

Zesta-puntan, atzelari (gibeleko) onenetakoa erraten zuten Patxi Txurruka hori.

Orai, erretiratu eta, Motrikun edo ez dakit zuzenik nun biziko den.

1. Adixkide maiteak,
ez zaiztela harri,
barkamendu galdatuz
hasten naiz kantari.
Donibanerat ez naiz
gaur hutsik etorri,
hamar bat pertsu ditut
nerekin ekarri,
bihotzez kantatzeko
Patxi Txurrukari.

2. Motrikon jaio eta
Motrikon hazia,
gazte-gazte zinela
pilotan hasia.
Jaungoikoak emanik
hortako grazia,
pilotako jokua
ondo ikasia,
hortarako zinuen
maitasun bizia.

3. Ez zerare bakarrik
zu pilotaria,
lagunentzat umilla
ta maitagarria.
Aho beteka zutaz
mintzo da jendia,
zure izena dago
goi maillan jarria,
jaso dezu pilota
ta Eskual-Herria.

4. Onen onena zera
pilota saillean,
denak xoratzen tutzu
plazan zeranean.
Kontrakua menderatzen
duzu geienean,
batean irriztaka,
bertzean airean,
halere beti zera
pilotain gainean.

5. Galdu baduzu ere
behin edo beste,
asko frogatu tutzu
zahar eta gazte.
Atzelari hoberik
baden ez det uste,
zuretzat esan oi da,
egia nik uste:
pilotako errege
famatzen zaituzte.

6. Pilotan kurriturik
Eskual-Herri dana,
gero itsasoaren
bestaldera juana.
Han Miami, Mexico
ta berdin Habana,
ondo egin baituzu
pilotako lana,
denetan zabaldu da
Txurrukaren fama.

7. Horrenbeste medaila,
horrenbeste kupa,
merexi zintuela
ez ditaike uka.
Zure lagunetarik
nago adituta:
«Frontoia betetzen zen
jendez mukurruka,
irakurtzen bazuten
afixan Txurruka.»
8. Gizon leiala eta
lagunentzat ona,
guttitan ikusten da
holako persona.
Zer etsenplu ederra
uzten gaituzuna!
Zure lagunetarik
daukagu entzuna:
«Hori duk egiazki,
bai, plaza-gizona.»
9. Ai zer poza deguna
zure ikustean,
xoratutzen gaituzu
hunat etortzean,
xixtera eskuetan
pilotan hastean.
Hemengo eskualdunek
zauzte bihotzean,
Donibanen zirare
gaur zure etxean.

10. Pertsu batzu egin tut
frangotto luziak,
hoinbeste merexi du
Patxiren biziak.
Pertsutan jarri tudan
berri hoik guziak,
jurnalian leituz
nitun ikasiak,
zure adixkide on
Bota-k idatziak.
11. Plaza guziak tutzu
ederki estali,
seme on bat bezala
zaituzte ibili.
Zuretzat aita bat zen
Julian Lertxundi,
pilotari guziek
maite dute ongi,
hoi gabe zesta-punta
fini zen aspaldi.
12. Hein baterat geroztik
izaten da aski,
zahartua den batek
hoik denak badazki.
Pilota uzten duzu
orai ohorezki,
diru mordo pulita
gorderikan noski,
erretira hartzeko
ez zaude hain gaizki.

13. Patxiren agurtzeko
oraingo pertsua,
pizturik uzten dezu
pilotaren sua.
Gaztek segi bezate
zure etsenplua.
Huna Mattinen ganik
azken abisua:
neke hoik denen ordain
har zazu pausua (1).

(1) Bertsu hauk, Mattinen esku-idatzi batetik hartu ditugu. *Deia* egunkariak ere argitaratu zituen; 1979-XI-1'an; bainan amaika bertsu falta, eta beste zenbait aldakuntza ere baditu. (*Auspoa*-ren oharra.)

ARBONAKO ERRETOR BERRIA SARTZEKO EGUNEAN

Bertsu hauk Arbonan kantatu nituen, erretor berria sartzeko egunean.

Apez horrek izena nik bezala du, Mattin; eta deitura, Carrere. Pantxo kantariaren anaia da.

Angelun sortu zen. Bainan ttikia zela, burrasoak Ahetzera etorri. Aita hemengoa zen gainera.

Arbonako alkatea etorri zitzaitan, hea bertsu batzu kantatuko nituen. Eta bera ere etorri zen, erretor berria, eta Buruzuritar arraza tartean sartzeko erran nintuen.

Horren aitonari, rubio-rubioa baitzen, denek Buruzuri erraten zioten. Eta izengoiti hori familiako denek segitzen dute.

Aiton hori Ahetzekoa zen eta zerri hiltzale. Etxez etxe ibiltzen zen. Arbonan ere asko hiltzen zuen, eta han ere denek Buruzuri esaten. Ez zuen beste izenik. Ez zuen nehork haren gatik Carrere esango. Berak ere hala esaten zuen ta.

Arbonako bolanjera (okina) ere, andrea, erretor berriaren izeba, Buruzuriren alaba zen. Hortako, Buruzuritar arraza, Ahetzen bezain ondo ezagutzen dute Arbonan.

Hemen ez da elizan sekulan txalorik aditu. Bainan egun hartan, bertsuetan Buruzuritar arraza esan nuelarik, hango jende guzia txaloka hasi zen.

Bertsoak, meza artean kantatu nituen. Bainan azkenekoa, bederatzi puntukoa, bukaeran bota nuen.

Aperitifa edo merienda ttiki bat ofreitu zuen apezak deneri, trinketa edo frontoi berria bada Arbonan eta hartan. Ziburutik-eta jende asko etorri baitzen laguntzera.

Apezak hola erran nintuen:

— Badakizu zer egin behar duzun? Meza bukaeran jendea harat gonbidatu.

Eta hortako kantatu nuen bertsu hori.

1. Angelun sortua eta
Aheten parte hazia,
gazterik ukan zinuen
apez iteko grazia.
Ziburun ereman duzu
bikarioko bizia,
orai Arbonan izain zira
gure erretor nausia.

2. Aita partetik Ahetzen
ezaguna zira ontsa,
apez gazte alegera,
gainera dena bihotza.
Arbonarrentzat ere ez zira
nik uste zu hain arrotza,
hemen ongi ezagutzen da
Buruzuritar arraza.

3. Jaunari diot galdetzen,
eskualduna nola naizen,
Arbona maitagarrian
eskuara ai baita galtzen:
erretor on hau lagun dezala
gazteriaren moldatzen,
guziek elgar maitatzen,
elgarren errespetatzen.

4. Aspaldixkoan entzuna
burrasoen oihartzuna,
hauxe da otoitz batean
hemen galdetzen zautzuna:
egin ahalaz beira dezagun
arbasoen ontasuna,
gure aberastasuna,
eskualdunen nortasuna.

5. Jaun erreter berriak
erran nau aixtian:
«Mattin, moldatu behar duk
pertsu batian,
meza finitu eta
hemendik joaitian,
frontoi berri polit hoi
ina den tokian,
orain ixtantian,
hortxe trinketian,
ez da apartian,
mahain on batian,
trinkatuko dugula
denek batian.»

«KANTUZ HASTERA NOA...»

Mixel Etxeberri etorri zitzaitan, Heletakoa, lehen pilotan-ta haritzen zen bat:

Kantu-kazetak bazituela bi eginak eta hirugarren bat egitera abian zela, eta neri galde egin nintuen hea bi bertsu moldatuko niozkan kazetaren hasteko.

Gero gañontzekoak berak egingo zituela. Lehenbiziko hoik behar zituela.

Eta hoik dira.

Mixel Etxeberri hori bertsulari ez da. Denborarekin bertsuak egiten ta hola, bai.

Bi anai aritzen dira kantari. Hoiien kantuak hango radioak ere ematen dituzte.

1. Kantuz hastera noa
Mixel Etxeberri,
bi kazeta eginik
hirugarrenari.
Gogoak manaturik
lotu naiz lanari,
orotarikan bada
xahar eta berri,
omorea pizteko
eskual jendeari.

2. Pilotan arizan naiz
eskualdun legera,
ixtant bat gelditua
eskuak minbera.
Hola lehiatu naiz
kantuzko lanera,
hitz berriak ekarriz
aire xaharrera,
adineko ta gazte
diten alegera.

ETIENNE SALABERRY JAUN KALONJEARI

Heletan, hango semea baita Etienne Salaberry jaun kalonjea, omenaldi bat egin zioten (1).

Han zen *Euskalzaleen Biltzarra*, eta gu ere han ginen bertsutan.

Nik bertsu batzu kantatu niozkan.

Gero, handik bulta baten buruan, liburu bat egin behar zuela ta galdetu nintuen hea egoerriko niozkan omenaldiaren gainean edo egun horren gainean zonbeit bertsu.

Eta orduan izkiriatu eta egorri niozkan.

Lehendik ere adixkidea nuen Salaberry apez hori. Heletan betitik eta gero bertzela ere.

Baionako klinikan nengoela ere, etorri zitzaitan bizpahiru aldiz bisita egitera.

(1) Heletako omenaldi hori, 1979-ko urriaren 16-an egin zitzaion Etienne Salaberry jaunari, *Euskalzaleen Biltzarra*-k antolatuta. (*Auspoa*-ren oharra.)

Eta haren artikulua leitzen ditut *Herria* astekarian. *Herria* astero hartzen da eta astero idazten du harek, bai euskeraz eta bai erderaz. Euskerazkoa, *So-Egilea* firmatzen du harek.

Erderazkoa ez dut ongi-ongi entenitzen, baina pixka bat bai. Nik baino erdera hobea baitu harek. Entseiatzen naiz halere.

Ba, apez hoietan badut hainitz adixkide alde guzitan. Neroni debrua naizela erraten dute, baina halere apezek maite naute.

1. Agur, agur, jaun kalonjea,
aspaldiko ezaguna,
sortzez zira herri huntako,
egiazko eskualduna,
aspaldiko irakaslea,
gazteriaren laguna;
Eskualzalek egin zauzte gaur
merexi duzun eguna.
2. Argituenetarik zira
nik uste eskualzaletan,
gizon jakintsun handi batentzat
ezagutua denetan.
Kontsolatzaile paregabea
norbeit delarik penetan,
zeruan bezin uros zira gaur
zure sort-herri Heletan.

3. Heleta Garran sortu zinen
ta eleketa hor hasia,
lehenbiziko katixima're
hor eskuaraz ikasia.
Geroztik ezagutu duzu
nunbeitan mundu guzia,
bainan halere ezin ahantzi
sortu zinen ohantzia.

4. Jakitatea bildu zinuen
eskerrak Jainko Jaunari,
eta ikasi duzun guzia
erakusten ari gazteri.
Lan ederragorik baden
ez zait iduritzen neri,
omenaldi hau merexi duzu
lan hoiek guzien sari.

5. Zure artikulu ederrak
Herria-k ekartzen ditu,
irakurtu ta zonbeit aldiz
xoratua naiz gelditu.
Eskualdunek behar ginuke
asko gehiago argitu,
zu bezalako bi seme
herri bakotxak balitu.

6. Agur bat zuri eskainiaz
ixiltzen naiz azkenian,
ni baino kobleri hobeak
baitaude hasi nahian.
Jainko maiteak oraino luzaz
utziko zaitu agian,
zu bezalakoan beharra
baitugu Eskual-Herrian.

«GOAZEN, GOAZEN, LAGUN ONAK...»

Donibane-Garazi inguruko jubilatuek egin zuten Xuberora biaje bat, autobusean. Bazkaria ere han, Atarratzen. Ni, haietaz okupatzen diren bi andereñoek ereman ninduten, xahar hoiek pixka bat airosteko eta biajea omorean egiteko, eta bertsu hauek moldatu nituen, *Jeiki, jeiki* airean, denek errepikatzeko gisan. Bertsuak nik kantatu eta xaharrek errepika denek batean. Bazkaldu eta bertsutan aritu nintzen, bainan bakarrik. Hurrengo urteko beste bat bilatuko zutela erran zuten. Bainan ni behintzat ez ninduten deitu eta ez dakit zer egin zuten.

*Goazen, goazen, lagun onak,
kuraia haundirekin (bis).
Omorea galtzen bada
ere adinarekin,
gero laster berritzen da
goxatuz elgarrekin (bis).*

1. Kanta kantuz has gaitezen
oro omore onian,
bihotza're pizten baita
gu biltzen girenian,
beti alai behar dugu
hirugarren adinian.

2. Dugun aitor omorea
gure artean dagola.
Gazte batzuk ez badute
gutaz sobera axola,
xahar denak hola bilduz
dugun elgar kontsola.

3. Gauden beti gogoz gazte
izan arren xaharrak.
Hola berrituko dira
galdutako indarrak,
alegera pasatzeko
munduko urte ondarrak.

4. Lagun onak, geldi gaiten
zorion ta bakean,
xede zin bat harturikan
bihotzaren betean,
hola hola alkartzeko
berriz hurrengo urtean.

«ATE HEGITIK MENDIETARAT...» (1)

Xalbadorri erran ninduten omenaldia egin behar ziotela urte oroz bezala eta ni ere deitu ninduten.

Bainan eri nintzen eta ez nuen joaterik, eta penatua nintzen horregatik.

Eta pentsatu nuen, etxean egin eta bizpahiru bertsu bialiko nituela.

Halaxe egin eta biali nituen.

Eta han Mixel Xalbadorrek kantatu omen zituen nere partez.

(1) Xalbador hil zeneko laugarren urteburua, 1980-eko azaroaren 2-an ospatu zen.

Mattinek, berak joaterik ez eta biali zituen bertsuak, *Deia*'k 1980.XI.4-an argitaratu zituen; *Herria*-k, 1980-XI-6-an; eta *Diario de Navarra*-k, 1980-XI-14-an. (*Auspoa-ren* oharra.)

1. Ate hegitik mendietarat
beira egon naiz goizean,
nere lagunak hor zirela ta
ni berriz hemen etxean.
Geiago kantuz ezin naiz ibil
osagarri eskasean,
horri pentsatuz zimiko batzu
senti ditut bihotzean,
nigar malkoak etortzen zaizkit
lagun onez orroitzean.

2. Nere burua kontsolatzeko
gero hasi naiz kantari,
pertsu pare bat behar nuela
Urepelerat egorri.
Onbore ona begiratzen dut
egona gatik gaur eri,
otoitz umil bat eskaintzen diot
zeruko Jainko onari:
urte burua seinalatzeko
Xalbador lagun zenari.

3. Zuen pertsuak joanen dira
zeruetara menditik,
eta ni berriz umil umila
hasi naiz itsas hegitik.
Xalbadorren orroitzapena
ez zait joaiten burutik,
mundu hau uso pasaia bat da,
hoi ere ongi badakit,
Mattinen partez agur deneri
bihotzain erdi erditik.

URTE BERRITAN (1)

«Urte on bat desiratzen dut Euskal Herri guziari» da Mattin bertsulariak Iparraldetik euskaldun guztiei zuzentzen dien agurra eta urte berri zoriontsu baten opakizuna.

Oraintsu arte plazarik plaza ibili den Mattin bertsulari alai eta jostalaria, bere Ahetze-ko sukalde xokoan bakarrik da bertsoan ari. Urte berriaren haseran, Iparraldean eta Frantzia egingo diren bozketa edo hauteskundeak ditu batipat gogoan.

Ikuskizun dago bozketa hoiek Iparraldeko euskaldunei ekarriko dietena. «Guk ere behar ginuke Hegoaldean dutena» esango digu bertsulariak; baina dena den, «hoen gatik gure artean ez gaiten bederen nahasi» euskaldunok.

(1) *Deia*, 1981-I-4.

1. Atzo urte xaharra zen,
egun berriz urte berri,
karia hortarat hemen
hastera noa kantari.
Gogoa frango arin daukat
izana gantikan eri,
urte on bat desiratzen dut
Euskal Herri guziari.

2. Gora behera frango dut
joan den urtean ikusi,
euskarak ditu libertate
pixka batzu ardietsi.
Alta gehixago ere
izanen zuen merexi,
batalla ederrak dituzte
hortarako irabazi.

3. Libertatea gauza bat
da munduko ederrena,
gizona trankil bizitzeko
hori da gauza beharrena.
Guk ere hemen behar ginuke
Hego aldean dutena,
kontent litzaiket aurten baginu
horiek izan duten laurdena.

4. Nik gogoā baitut beti
Euskal Herriko gauzetan,
hori dabil euskaldunen
gogo eta bihotzetan.
Gu hemen beti mutil gabiltza,
nausiak berriz bertzetan;
bearbada zerbait sanjatuko da
laster heldu den bozetan.

5. Urte berri huntan beraz
bozeri buruz goazi,
ai zer gezur ederra guk
beharko dugun sinetsi!
Baina buru haundi horier
behar dut adierazi:
horien gatik gure artean
ez gaiten bederen nahasi.

6. Desira honen bete nai nuke
hasia zaukun urtea,
bihotz bihotzez agurtzen baitut
gure Euskadi maitea.
Berdin berdina estimatzen dut
alde bata ta bertzea,
guziendako otoizten baitut
zeruko Jainko maitea,
guziei aurtan ekar dezala
zoriona ta bakea.»

IRISARRI

Irisarrin urtero egiten dute bertsu jaialdia Eguberriz, arratsaldean.

Eta Emile Larre, hango erretor berria, oso ezaguna ta bertszalea baita, hari telefonoz erran nion ez nintzela joaiten ahal Irisarrira, bainan banituela lau-bortz bertsu moldatuak eta hek bi-liko nituela, bertze batek nere partez hantxet kantatzeko.

Eta, telefonoan ari baiginen, erran nintuen etorriko zela eta mañetofonean hartuko zituela, eta han nere boza entzungo zutela.

Hala egin ginuen: nik etxean kantatu, harek mañetofonean hartu eta han adierazi.

Gero *Herria*-k argitaratu zituen (1):

«Bertsu hauk Mattinek Eguberriko Irisarrirat igorri ditu mañetofonean boz oxen batean kantaturik bertsularien entzuleek aditzeko.

Airea: *Andre Madalen*.

(1) 1981-I-8-an. *Herria*-ri kopiatzen diogu. (*Auspoa*-ren oharra.)

1. Gaur jeikitzean, Eguerri goiza,
idekitzean atea,
zuri pentsatzen egotua naiz,
oi! Irisarri maitea.
Ezin jasanez hemen ari naiz
penaren karga dorpea,
kontsolatzeko gogoratu zait
Jesus Haurraren sortzea.

2. Argitasun bat atera nahiz
nere ideia beltzetik,
zuri kantari hemen ari naiz
aratseraino goizetik.
Pertsu berri hauk moldatu ditut
zuretako bihotzetik,
Irisarrirat goraintzi batzu
igortzeko Ahetzetik.

3. Erdi erdian ordoki eta
inguruetan mendia,
hazkuntza eta laborantzako
zer toki xoragarria!
Beti zintzoki jokatzen baita
hor bizi den gazteria,
maitatzen dute eskuara eta
maitatzen dute herria.

4. Asko herritan pertsu saioak
ari omen dira galtzen,
ta Irisarrin oraino ere
aintzina dute segitzen.
Apez berria pertsuzalea
nola dutan ezagutzen,
aurten saiorik etzela izanen
ez zitzaitan iduritzen.
5. Erretirua hartu beharra
dadukagu zahartzera,
osagarria mendratu eta
etxetik ezin atera.
Bainan gauza hau sartu nai nuke
gazte hoién bihotzera:
Euskal-Herriko usaia onak
ez otoi utzi galtzera.
6. Aspaldixkoan usaia nuen
ospatzeko Eguberri,
zuen herrirat etorri eta
lagun artean kantari.
Gaur ere gogoz hor nago bainan
gorputzez ezin etorri,
agur bihotzez, Irisartarrak,
eta agur, Irisarri.

Ondotik bertsu hau ere kantatu die Mattinek irisartarrei, mañetofondunak eta bere andreak galdaturik: «lehenago bezala, azken lerroa goratuz», *Mutil koxkor bat*'en airean. Milesker, Mattin. Eta hemen diozuna gerta dadila!

Ene burua ezarria dut
mediku hoiien artean,
ez jakin nere onetan ala
neretzateko kaltean.
Desira hauxe egiten zautzet
bihotza bete betean:
gure Jainkoak ni uzten banau
bizirikan bitartean,
berriro ere etorriko naiz
horrat heldu den urtean.»

LOIDISALETXE ETA ERNANI-TXIKIARI

Donostian beti egiten dute jaialdi bat urte sanjan bertsulari guziera, eta aurten Loidisaletxe eta Ernani-txikia ziren.

Harat ere pozik joango nintzen, lehenago bertsulari hoiekin kantatu izan nuen ta.

Ernani-txikiarekin Donostiako barrio batean kantatu nuen. Ez dakit nola duen izena. Uztapide-ta elgarrekin ginen.

Loidisaletxekin, berriz, Tolosan. Basarri, Uztapide, Loidisaletxe eta laurak ginen.

Loidisaletxe hori, Errexil bertsulariaren anaia da. Errexil zena gerla denboran Urruñara etorria zen morroi, eta horko neska batekin ezkondu, eta geroztik hor bizi izana. Hura laguna nuen. Asko tokitan ibili ginen elgarrekin bertsutan. Lagun gozoa zen.

Donostira joateko ongi ez nintzela eta bi bertsu egin eta biali nituen, erakustera emaiteko oino orroitzen nintzela, eta gipuzkoareri bizi nintzela seinalatzeko. Xanpunek kantatu zituen.

Sendagileek esana naute
ez joaitea hobe zela,
lagun artean kantatutzeko
oraino ahul nintzela.
Pertsu pare bat moldatu ditut,
ezin eginez bestela,
Eskual-Herrian jakin dezaten
oraindik bizi naizela.

Zorion asko, Loidisaletxe
eta Ernani Ttikia,
pertsutarako lagun izanak
nola bat eta bestia.
Besarkada bat bialtzen zauztet,
begia malkoz bustia,
agur eskualdun anai-arrebak,
eta agur, Donostia! (1).

(1) Jaialdi hau 1981-I.18-an egin zen. (*Auspoa*-ren
oharra.)

OIARTZUNGO OMENALDIA 1981-EKO EKAINAREN 14-EAN

Gaitzeko omenaldia egin ninduten Oiartzunen joan den igandean.

Hogoi ta hamabortz urtez ibili bainaiz han ere kantuan, eta hek orroitu dire.

Oso besta ederra izan zen. Jendea erruz eta denak omorean.

Hasieran, Juan Mari Lekuonak bortzpasei minutuz hitzegin zuen, nere lehenagoko liburua eskuan zuela: ni zer izana nintzen, nola ibilia, beti omorekoa eta abar; eta, bestalde, aieka hau nik errepresentatu dutala Gipuzkoan.

Hamasei bertsulari baziren. Lehenbizi, denek bertsu bana kantatu zuten neri buruz. Gero, gaia jarrita, zortzi bertsularik kantatu zuten aintzinetik. Hurrena hamar minutuko pausa, eta beste zortziek ondotik. Oso bertsu saio ederra izan zen.

Dirua ondo bildu zen, eta erregalo asko ere izan nituen. Aranaldek, gauzen ekartzeko bi buelta egin beharko nituela erran zuen. Bainan

hemendik ere kotxe asko ginen eta buelta batz-kin aski izan zen.

Gero, bazkari ederra. Berrehun ta hamar lagun izan omen ginen. Omorean zen jende dena.

Beste bertsu saio bat egin zuten han bertsulariak bazkaltzean; eta bukatzeko *Gernikako arbola* eta *Agur, jaunak* kantatu ginuen, denek batera, xutik jarrita.

Ni pixka bat nekatua nintzen bazkal denboran, siesta egiteko ohitura baitut. Bainan gero pasatu zitzaitan.

Goizeko saioaren bukaeran, neronek bortzpa-sei bertsu kantatu nituen, jende guziari eskerrak emateko.

Beste bertsulari denak airosago ikusten nituen, saltoka-ta ibilki. Bainan Uztapide eta biak han ginen xahartuak, laguneri ezin segi.

Berak etxean hiru bertsu idatzi eta hango mutil batek kantatu zituen. Eta nik ere batto berari kantatu nion eta malkoak espakatu zitzaizkion.

Hona nere bertsuak:

1. Pozez xoratzen nago gaur
galdu arren osasuna,
nola goretsi liteke
hemengo edertasuna?
Odolak beti tiratzen bainau
hunat errex Oiartzuna,
sustraia ere bertakoa daukat:
Lezokoa nuen aitona.

2. Oraindikan gazte nintzen
hemen hasi nintzenian
hoinbeste kotxe etzegon
plazaren aldamenian.
Bizikletian etxetik parti,
topoan edo trenian,
halere pozik etortzen nintzen
deia izaten nuenian.

3. Gipuzkoako herriak
geienak tut ezagunak,
denetan bilatu ditut
bihotzeko euskaldunak.
Eta gaur agurtu nahi nuzke
nik bertsulari lagunak.
denak bihotzez maitatzen ditut,
denak izan dira onak.

4. Uztapide lagun nuen
esposatu aintzinian,
berdin gabeko pertsuna
hori gizontasunian.
Hameka aldiz kantatua det
beraren aldamenian,
aitarekin iduri zuen
horrekilan nintzenian.

5. Denbora luze doa ta
utzi beharko lanari,
nere bihotza zuekin dago
gain huntarikan kantari.
Erranen zauztet besterik gabe
eskerrik asko deneri,
bizi zaitezte denak ondo ta
egin zazue bazkari.

AHOTIK AHORAKO ZONBEIT BERTSU

Gure etxean aterpe baten egiten ari ginen.
Bi hargin baziren, eta aita zena ta ni mutil koz-
korra heiei laguntzen.

Ez dakit zer zuen, bainan aita kexu zebillen.
Gastu haundiak-edo, eta sosa neurrian harek ere.

Eta merienda egiten ari zirela, hek ixil ixi-
lik zeuden. Hitzik etzuten egiten. Denak asarre,
kara beltzean, arpegi ilunean.

Eta nik, zirikatu behar nituela eta joan eta
bertsu bat bota nioten:

Kanbio asko dago
gaur egun guzian:
atsaldean euria,
hegoa goizian.
Jendea kexu dago
nere sahetsian,
hitzik eztute egiten
denbora luzian.

Orduan parrez hasi ziren. Hori aski izan zen berriz ere gonbertsazioa hasteko.

* * *

Nik neronek kantatu bertsuak, ahantzi egiten nituen. Heldu zen bezala bota eta ez nioten kasurik egiten gehiago.

Xalbador zenak, aldiz, nereak ere jaso eta gogoan edukitzen zituen.

Eta gero, norabeit joaitan eta hola, lagun artean gertatu eta kantatzen zituen, neronek botatakoak, berak jasoak. Harek hortako ere izigarri buru ona zuen.

Bat, Landibarren nik emana, handik denboraren buruan ere kantatzen zuen.

Hango bestetan ginen, San Martinetan, bertsutara joanak. Ni orduko zahartua, bainan musika soinua ari zen eta neska batekin dantzan hasi nintzen.

Xalbadorren semea ere han zen, Mixel, eta, ni dantzan ari nintzela, hura etorri zitzaitan, dantza egiteko laguna galde egitera, hari prestatzeko.

Neska eman nion, eta Xalbador tabernan bertsutan ari baitzen, harengana joan nintzen eta nik ere bertsua bota nion, zer gertatu zen:

Plaza hortan gertatu dituk
gaur deabruan komeriak:
neska batekin dantzan
hire semea ta biak.

Nik nuen lagun dantzaria
harek kendu ziak,
ustez pena in nauen
atsegin hartu diat.

Ni aspertuta nengoen, eta, neska kendu nintuenean, ustez pena egin nintuen, bainan poz hartu nuen.

* * *

Donapaleun bertsu saio bat egin zuten, eta Oxobi zena zen gai jartzalle. Saint-Pierre apezpikua ere han zen.

Ondo bazkaldu eta bero bero joan ginen plazara, eta Oxobi ere berez kolorez gorria eta orduan tomatea baino gorriago zegoen.

Puntuak harek jartzen zituen eta neri hau eman nintuen:

Mattin ez dakit zer erraite'ukan
behin bi perno edanta...

Eta **nik**:

Eta ezpanu edaten berriz
ez nezake hola kanta.
Bainan zuk ere maite duzula
ezin dezakezu uka,
seinale baita aise zure
kolorieri beiratuta.

Ez zen samurtu, ez. Bazakien ba zer aditu-ko zuen.

* * *

Beste bat orroitzen naiz, Saran kantatua. Hau berdexkoa bota nuen, bainan nik ere nolazpeit jarraitu nahi gaiari.

Oxobik puntu zaila zela bazakien eta hartako jarri nintuen, ni nahiz-eta poto egin arazi:

Salda ona izateko
behar duk biper eta gatz...

Eta nik:

Jauna, hori asmatzia
ez zen izigarri gaitz.
Neri ere emazteak
gazia iten nau maiz,
noiz den amurusean
hortarik ohartzen naiz.

* * *

Beste bertsu hau, denbora gutti duela bota nuen.

Oiartzungo omenaldikoan, *Radio Adour*'etik bertsu bat kantatzea galde egin ninduten. Hola erran nioten:

— To, batto kantatuko dut ba bakearentzat.

Eta hau kantatu nioten telefonoz:

Aspaldixkoan ez dut
iñora agindu,
zanguak moteldu ta
burua arindu.
Bertsu onik geiago
ezin dut berdindu,
bertsutan ibiltzeko
nereak egin du.

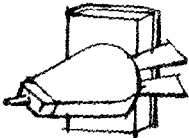
ORAINDAÑOKO LIBURUAK

1. R. Artola: Sagardoaren Graziya (*Aitua*).
2. M. Soroa: Gabon, Au ostatubal, Anton Kaiku (*Aitua*).
3. F. Apalategi: Euskal mutillak armetan, I. (*Aitua*).
4. Pepe Artola: Ustez laguna detan. (*Aitua*).
5. P. M. Urruzuno: Euskalerritik zerura. (*Aitua*).
6. T. Alzaga: Ramuntxo. (*Aitua*).
7. R. Azkarate: Galtzaundi. (*Aitua*).
8. A. Apaolaza: Patxiko Txerren. (*Aitua*).
9. B. Iraola: Oroitzak. (*Aitua*).
10. Errege eguneko bertso sayoa. (*Aitua*).
11. P. Larzabal: Bordaxuri. (*Aitua*).
12. Bilintx: Bertso ta lan guziak. (*Aitua*).
13. M. Izeta: Dirua galgarri. (*Aitua*).
14. P. Larzabal: Iru ziren. (*Aitua*).
15. Ezkontza galdutako bertsoak, I. (*Aitua*).
16. A. M.ª Zabala: Gabon gau bat. (*Aitua*).
17. A. M.ª Labayen: Malentxo alargun! (*Aitua*).
- 18-19. A. Zavala: Txirrita. (*Aitua*).
20. F. Goñi: Lurdesko gertaerak. (*Aitua*).
21. P. Larzabal: Herriko bozak. (*Aitua*).
22. Bertsolarien txapelketa (30-XII-1962). (*Aitua*).
23. Aizkolariak. (*Aitua*).
24. F. Imaz: Bertso guziak. (*Aitua*).

25. *A. P. Iturriaga*: Jolasak. (*Aitua*).
26. *A. M.ª Zabala, A. Larraitz, Mir*: Periyaren zala-partak. (*Aitua*).
27. Azpeitiko Premiyoaren bertsoak. (*Aitua*).
28. *B. A. Mogel*: Ipui onak. (*Aitua*).
29. *T. Alzaga*: Burruntziya. (*Aitua*).
30. *G. Anduaga*: Egunsentiko txoria. (*Aitua*).
31. *M. Soroa*: Baratzan. (*Aitua*).
32. *M. Elicegui, A. Zavala*: Pello Errotaren bizitza. (*Aitua*).
33. *M. Elizegui, A. Zavala*: Pello Errotak jarritako bertsoak. (*Aitua*).
34. *P. Larzabal*: Senpere-n gertatua. (*Aitua*).
- 35-36. *J. V. de Echagaray*: Festara. (*Aitua*).
37. *A. Cardaberaz*: Euskeraren berri onak. (*Aitua*).
38. *S. Salaverria*: Neronek tirako nizkin. (*Aitua*).
39. *Bertsolariak*: Amar urteko bertso-paperak. (*Aitua*).
- 40-41. *J. R. Zubillaga*: Lardasketa. (*Aitua*).
42. *Uztapide*: Noizbait. (*Aitua*).
43. Bertsolari-txapelketa. (1-I-1965). (*Aitua*).
44. *P. Larzabal*: Hilla esposatu. (*Aitua*).
- 45-46. *J. M. Satrustegui*: Bordel bertsolaria. (*Aitua*).
47. *P. M. Urruzuno*: Iru ziri. (*Aitua*).
48. *P. Barrutia, Sor Luisa, X. Munibe*: Teatro zaarra. (*Aitua*).
- 49-50. *A. Zavala*: Pello Errotaren itzala. (*Aitua*).
51. *P. M. Urruzuno*: Ur-zale baten ipuiak. (*Aitua*).
- 52-53. *G. Anduaga*: Bertso-bilduma.
54. *A. Zavala*: Pernando Amezketarra bertsolaria. (*Aitua*).
55. *Basarri*: Laugarren txinpartak. (*Aitua*).
56. *A. Zavala*: Udarregi bertsolaria. (*Aitua*).
- 57-58. *C. Beobide*: Asis'ko Lorea. (*Aitua*).
59. *A. Zavala*: Axentxio Txanka bertsolaria.
60. *A. Zavala*: Errikotxia, Itxaspe ta beste zenbait bertsolari. (*Aitua*).
61. *A. Zavala*: Gaztelu bertsolaria. (*Aitua*).
62. *A. Zavala*: Zarautz'ko Zaldubi bertsolaria.
- 63-64. *A. Zavala*: Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak. (*Aitua*).
65. *J. M. Satrustegui*: Luzaide'ko kantiak. (*Aitua*).
66. *A. Zavala*: Iru bertsolari. (*Aitua*).
67. Bertsolari-txapelketa (11-VI-1967). (*Aitua*).
- 68-69-70. *A. Zavala*: Alzo'ko Imaz bertsolaria.
- 71-72. *A. Iturriaga*: Ipuiak. (*Aitua*).

73. *A. Zavala*: Iru anai bertsolari. (*Aitua*).
- 74-75. *A. Zavala*: Errenteria'ko bertsolari zaarrak.
76. *A. Zavala*: Alza'ko bertsolari zaarrak.
- 77-78. *A. Zavala*: Paulo Yanzi ta bere lagunen bertsoak. (*Aitua*.)
- 79-80-81. *A. Zavala*: Lexo bertsolaria.
82. *A. Zavala*: Juan Maria Zubizarreta bertsolaria. (*Aitua*.)
83. *A. Zavala*: Motza, Zulaika ta Ugalde bertsolariak. (*Aitua*.)
84. *M. Matxain*: Uste gabeen. (*Aitua*).
85. *Xalbador*: Ezin bertzean. (*Aitua*.)
- 86-87. *A. Zavala*: F. Iturzaeta bertsolaria.
- 88-89-90. *A. Zavala*: Xenpelar bertsolaria. (*Aitua*.)
91. *A. Zavala*: Txapel bertsolaria. (*Aitua*.)
92. *I. Alkain*. - *A. Zavala*: Alkain aita-semeak. (*Aitua*.)
93. *A. Zavala*: Zubeltzu ta Saikola bertsolariak. (*Aitua*.)
94. *A. Zavala*: Atano ta Estrada bertsolariak. (*Aitua*.)
- 95-96. *A. Zavala*: Azkoitia'ko zenbait bertsolari.
97. *A. Zavala*: Bidasoa aldeko bost bertsolari. (*Aitua*.)
- 98-99. *Inozentzio Olea*: Goierriko lorak.
100. *Manuel Lasarte*: Bertso-mordoxka. (*Aitua*.)
- 101-102. *A. Zavala*: Txirritaren bertsoak. I. (*Aitua*.)
- 103-104. *A. Zavala*: Txirritaren bertsoak. II. (*Aitua*.)
105. *José Inazio Etxeberria*: Mendi-gañetik.
106. *A. Zavala*: Pastor Izuela. - Ezkioko ta Segurako itxuak. (*Aitua*.)
107. *A. Zavala*: Zepai bertsolaria. (*Aitua*.)
108. *Mattin*: Ahal dena. (*Aitua*.)
- 109-110. *P. Lafitte*: Mañex Etchamendy bertsolaria.
111. *Bertsolariak*: Xenpelar-aria, 1972. (*Aitua*.)
112. *Basarri*: Sortu zaizkidanak. (*Aitua*.)
113. *P. M. Urruzuno*: Sasiletrau baten ziria.
114. *A. Zavala*: Kaskazuri bertsolaria.
115. *A. Zavala*: Larraburu, Lexoti ta Balentin bertsolariak. (*Aitua*.)
116. *A. Zavala*: Oiartzungo bost bertsolari. (*Aitua*.)
- 117-118. *Balendin Enbeita*: Nere apurra.
119. *A. Zavala*: Oiartzungo beste lau bertsolari. (*Aitua*.)
- 120-121-122. *A. Zavala*: Mendaro Txirristaka.
- 123-124-125. *A. Zavala*: Zapirain anaiak.

126. *A. Zavala*: Ustu ezin zan ganbara.
127. *M. Arozamena*: Nere aldia.
128. *A. Zavala*: Amodiozko penak bertso berrietan.
129. *A. Zavala*: Afrika'ko gerra (1859-1860).
130. *A. Zavala*: Patxi Erauskin bertsolaria (I).
131. *A. Zavala*: Patxi Erauskin bertsolaria (II).
132. *A. Zavala*: Patxi Erauskin bertsolaria (III).
133. *A. Zavala*: Arrantzaleen bizitza.
134. *J. M. Arrizabalo* - *A. Zavala*: Baso-mutillak.
135. *A. Zavala*: Jaioak bizi nai.
136. *A. Zavala*: Noe'ren ontzia.
- 137-138. *Ataño*: Txantxangorri kantaria.
139. *A. Zavala*: Soldaduzkako bertsoak.
140. *A. Zavala*: Nekazariak bai miseriak.
141. *Bertsolariak*: Bertsolari-Txapelketa Nagusia (Donostia, 1980-I-6).
142. *A. Zavala*: Txabolategi, Elkoro eta Leunda bertsolariak.
143. *J. J. Irazusta*: Nork bere bidea (I).
144. *J. J. Irazusta*: Nork bere bidea (II).
145. *J. J. Irazusta*: Nork bere bidea (III).
146. *A. Zavala*: Berridi eta Kuxkullu bertsolariak.
147. *Ataño*: Txori.
148. *I. Alkain, A. Zavala*: Gerrateko ibillerak (I).
149. *I. Alkain, A. Zavala*: Gerrateko ibillerak (II).
150. *I. Alkain, A. Zavala*: Gerrateko ibillerak (III).
151. *Mattin Treku*: Etxe xokotik kantari.

AUSPOA
LIBURUTEGIA